

dr. Nataša Artič
Dora Najrajter
dr. Tatjana Resnik Planinc
Ivana Belasić
Tanja Sunčič

STOPITI NA POT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Vodnik na poti do trajnostne šole –
zakaj, kaj in kako?

STOPITI NA POT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Vodnik na poti do trajnostne šole - zakaj, kaj in kako?

Avtorice: dr. Nataša Artič, Dora Najrajter, dr. Tatjana Resnik Planinc, Ivana Belasić, Tanja Sunčič

Strokovni pregled: dr. Katja Vintar Mally, dr. Matej Ogrin, Danuša Škapin

Urejanje: Ivana Belasić

Jezikovni pregled: Amidas d. o. o.

Oblikovanje: F2 d. o. o.

Založnik: Center RS za poklicno izobraževanje

Elektronska izdaja

Ljubljana 2024

Publikacija je v elektronski obliki dostopna na spletni strani Centra RS za poklicno izobraževanje www.cpi.si

Nosilec avtorskih pravic: Center RS za poklicno izobraževanje

Publikacija je brezplačna.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 210598915

ISBN 978-961-7139-60-0 (PDF)

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Evropska unija - NextGenerationEU. Projekt *Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest* je v Načrtu za okrevanje in odpornost umeščen v komponento 5: *Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod*, in je sestavni del razvojnega področja *Pametna, trajnostna in vključujoča rast*.

Vsebina

1. POPOTNICA VODNIKU – Ko priložnost postane odgovornost	4
2. ZAKAJ?	6
Podnebne spremembe imajo vsestranski vpliv.....	6
Trajnostnega razvoja ni brez vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj.....	7
Razvoj kompetenc za trajnostni razvoj je ključen za odzivanje na podnebne spremembe.....	8
Za spoprijemanje z globalnimi izzivi je potreben razvoj digitalizacije.....	8
Celosten pristop k VITR se doseže s trajnostnim vodenjem šole.....	8
Trajnostni razvoj prinaša številne prednosti za šolo, učeče se, učitelje in širšo skupnost	8
Spodbujati želimo energetske učinkovitost in varčevanje z viri.....	9
Krepimo inoviranje in ustvarjalnost.....	9
Vzgajamo odgovorne državljane z etičnimi vrednotami.....	9
Mar nam je za zdravje, dobro počutje, osebnostno rast in razvoj.....	9
3. KAJ?	10
Šolska dokumentacija in šolski organi	10
Šolska skupina za VITR	12
Naložbe v varstvo okolja	13
Ukrepi za zmanjšanje rabe in potrošnje	14
Usposabljanja strokovnih delavcev	15
Vzgojno-izobraževalni proces	16
Učila in učni pripomočki	17
Izzivi lokalnega in širšega okolja	18
Aktivnost učečih se in njihovi interesi	19
Predvidevanje in načrtovanje za nadaljnji razvoj	20
4. KAKO?	22
Koraki na poti k trajnostni šoli	22
Kako navdušiti mlade za sodelovanje v prizadevanjih za trajnostni razvoj?	27
5. SAMOEVALVACIJSKI VPRAŠALNIK	28
6. LITERATURA IN VIRI	29
PRILOGA I – Samoevalvacijski vprašalnik za šole na poti k trajnostnosti	30
PRILOGA II – Primeri šolskih praks	37
PRILOGA III – Kako primeri šolskih praks uresničujejo cilje trajnostnega razvoja in podnebne cilje?	50

1. POPOTNICA VODNIKU

Ko priložnost postane odgovornost

Danes, ko se srečujemo z izzivi podnebnih sprememb, ohranjanja naravnih virov in ustvarjanja bolj trajnostne prihodnosti, je izobraževanje mladih o trajnostnosti postalo ključno. Vzgojno-izobraževalni zavodi (v nadaljevanju VIZ) so pomemben prostor, kjer lahko oblikujemo in usmerjamo misli ter dejanja naslednjih generacij.

Spremembe, ki jih vidimo oziroma zaznavamo v okolju, zahtevajo takojšnje ukrepanje. Vzgajati mlade generacije v duhu trajnostnosti ni samo priložnost, ampak tudi odgovornost. Ta vodnik prinaša vpogled v to, kako lahko VIZ postane središče trajnostnih praks, spodbujajoče in navdihujoče okolje za učitelje, učeče se in celotno šolsko skupnost.

VIZ oziroma šole (v nadaljevanju šole)¹, ki so trajnostno usmerjene, morajo upoštevati številne vidike in pristope, da bi prispevale k celovitemu trajnostnemu razvoju.

Trajnostna šola se osredotoča na izobraževanje učečih se o trajnostnih vprašanjih, ki vključujejo (Konceptualizacija VITR, 2023):

- okolje, družbo, ekonomijo in etiko,
- stalno posodabljanje učnih vsebin s področja trajnostnosti,
- učna okolja, ki omogočajo interaktiven in na učečega se osredinjen pouk,
- razvijanje kompetenc strokovnih delavcev in učečih se za opolnomočenje posameznika in družbe v podporo transformativnemu procesu,
- vodenje in organizacijsko kulturo VIZ-ov v podporo celostnemu pristopu,
- povezovanje z lokalno skupnostjo in starši,
- vključevanje učečih se (aktivna participacija).

Cilj trajnostne šole je vzgajati učeče se, ki bodo odgovorni, etično usmerjeni in zavedajoči se vpliva svojih dejanj na okolje, družbo in gospodarstvo. Trajnostna šola se osredotoča na **učinkovito rabo virov**, kot so voda, energija, papir itd. S tem **zmanjšuje svoj ekološki odtis** in sprejema ukrepe za zmanjšanje porabe energije in snovi ter zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov, na primer s prehodom na obnovljive vire energije. Trajnostna šola si prizadeva zagotoviti **zdravo in varno okolje za učeče se in vse zaposlene** ter spodbuja telesno in duševno dobro počutje. Tudi sodelovanje z lokalno skupnostjo je pomembno. Šola lahko organizira dogodke, projekte ali delavnice za skupnost in se **vključuje v lokalne pobude za trajnostni razvoj**. Šola naj bi učeče se seznanjala z različnimi vidiki trajnostnosti s praktičnimi projekti, kot so recikliranje, kompostiranje, vzdrževanje šolskega vrta, dobrodelne akcije itd. Trajnostna šola si prizadeva za **zmanjšanje količine odpadkov ter spodbuja ponovno uporabo in recikliranje**. Spoštovanje **kulturne raznolikosti** je pomemben vidik trajnostnosti. Šola naj spodbuja strpnost, razumevanje in spoštovanje med posamezniki različnih ozadij. Trajnostno usmerjena šola mora imeti dolgoročne **načrte in strategije za trajnostni razvoj**, ki so vključeni v celotno šolsko politiko in delovanje. Šola komunicira svoja trajnostna prizadevanja in dosežke z učečimi se, starši, učitelji ter širšo javnostjo, da

¹ Vodnik v besedilu naslavlja šole, vendar napotke, ki jih vodnik ponuja, lahko uporabijo vsi vzgojno-izobraževalni zavodi in jih prilagodijo za svojo raven delovanja.

spodbuja odgovornost in zavedanje. **Trajnostni razvoj je proces**, ki zahteva nenehno izboljševanje. Šola redno preverja svoje prakse in jih prilagaja glede na nove informacije in razvojne izzive.

Pomembno je, da trajnostno usmerjena šola sledi svojim ciljem, vključuje vse deležnike ter deluje kot zgled za druge šole in organizacije v skupnosti. Trajnostne šole naj bi se zavzemale za kakovostno izobraževanje in usposabljanje, ki bi spodbujalo inovativnost, kritično mišljenje in osebni razvoj. Pričakuje se, da bodo pri tem vključevale multidisciplinarni pristop, kjer bodo teme trajnostnega razvoja in podnebnih sprememb integralni del učnega procesa. Šole naj bi skrbele za nenehni razvoj kompetenc, ki omogočajo, da postanejo učeči se gonilna sila pozitivnih okoljskih, socialnih in ekonomskih sprememb v lokalni skupnosti in širše.

Zavedati se moramo, da uvajanje trajnostnosti v šole ni preprosto, vendar je ključnega pomena. Zato v nadaljevanju podajamo niz nasvetov, ki vam bodo pomagali začeti to pot. Ta vodnik je odraz nujnosti, da vključimo trajnostne pristope v šolsko okolje, ter je prvi korak in vir pomoči za vse, ki se podajate na pot trajnostnih sprememb v izobraževanju. V branje vam ponujamo praktične smernice, ki vam bodo olajšale delo - od preprostih sprememb v vsakdanjih dejavnostih do strateških pristopov k poučevanju in vodenju šolskih dejavnosti.

Namen vodnika je, da postane vaš zvest sopotnik, ki vam ponuja odgovore na številna vprašanja - zakaj se lotevati tovrstnih novih odgovornosti na področju trajnostnosti, kaj sploh upoštevati, vključiti, obravnavati v okviru trajnostnosti, kako biti še bolj trajnosten VIZ itd. V pomoč na vaši poti do trajnostne šole bodo predstavljeni tudi primeri dobrih praks, ki so že bili izvedeni oziroma že živijo na posameznih šolah. Želimo si, da bi se z njihovo pomočjo krepilo vaše zaupanje v določene ukrepe, dejavnosti, strategije in rešitve. Pričujoči vodnik je koristen pripomoček za implementacijo ključne kompetence za trajnostnost v sodobne izobraževalne programe ter s tem nudi dobro popotnico šolam na poti k trajnostnosti.

Z vodnikom želimo podpreti vašo predanost in prizadevanje ter zagotoviti vir navdiha in praktičnih napotkov, ki vam bodo pomagali skozi vzgojo in izobraževanje soustvarjati bolj trajnostno prihodnost. Vabimo vas na popotovanje skozi zamisli in prakse, ki vodijo k odgovornejši in trajnostno naravnani vzgoji in izobraževanju. Skupaj bomo raziskovali poti, ki vodijo do ozaveščenih učečih se, učiteljev, državljanov, inovativnih rešitev ter bolj zelenih, etičnih in uspešnih trajnostnih šolskih skupnosti.

Hkrati upamo, da boste prepoznali veliko uporabno vrednost samoevalvacijskega vprašalnika in da bo ta postal vaš spremljevalec na poti k doseganju visokih ciljev preobrazbe v trajnostno šolo. Na vaši poti trajnostnega razvoja vam želimo veliko ustvarjalnosti in dolgoročnih uspehov.

Nataša, Ivana, Tanja, Dora in Tatjana

Slika 1: Deset razlogov, zakaj naj se VIZ ukvarja s trajnostnim razvojem²

2. 1. Podnebne spremembe imajo vsestranski vpliv.

Podnebne spremembe nikakor niso samo okoljsko, temveč so tudi družbeno, gospodarsko, etično, politično, medgeneracijsko in civilizacijsko vprašanje. Vodstvo in zaposleni bi se morali ukvarjati s trajnostnim razvojem, saj ima ta pomembno **vlogo pri ozaveščanju in vzgajanju mladih generacij** o okoljskih in družbenih izzivih. S takšnim načinom delovanja lahko šola prispeva k razvijanju odgovornega državljanstva in trajnostne miselnosti, kar je ključno za prihodnost planeta.

2. 2. Trajnostnega razvoja ni brez vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj.

Za doseganje bolj trajnostne prihodnosti je nujno, da v sistemu vzgoje in izobraževanja **razmislimo, kaj se učimo in kako**, katero znanje, spretnosti, stališča in vrednote potrebujemo ter kakšne zglede dajemo, da bodo učeči se lahko sprejemali odgovorne odločitve v smeri trajnostnega razvoja in delovali na lokalni, regionalni, državni in globalni ravni kot odgovorni državljani.

»Trajnostni razvoj je stalen proces družbenih sprememb, ki omogoča kakovostno življenje sedanjih generacij in ohranjanje enakih življenjskih možnosti za prihodnje generacije ter dosego družbene blaginje in gospodarskega razvoja, združitve z okoljskimi možnostmi« (Torkar, 2010).

Za premik v smeri bolj trajnostne prihodnosti je treba posebno pozornost nameniti **vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj (VITR)**, saj je področje izobraževanja in opolnomočenja učečih se ključno pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja. V ta namen se morata vzgoja in izobraževanje prilagoditi, učeče se organizacije pa se morajo opolnomočiti z znanjem, spretnostmi, vrednotami in stališči, ki jim omogočajo sprejemanje odgovornih odločitev. Odgovorno delovanje za gospodarsko uspešnost in pravično družbo izboljšuje kognitivne, socialne, emocionalne ter vedenjske vidike učenja.

»VITR je celostni in transformativni proces, ki vključuje učne vsebine, učne dosežke, pedagoške pristope in učno okolje. Je ključni dejavnik pri doseganju vseh ciljev trajnostnega razvoja, posamezniku in družbi omogoča soočanje z vse večjimi podnebnimi, drugimi okoljskimi, socialnimi in gospodarskimi izzivi našega planeta.«³ (UNESCO, 2022).

»Cilj VITR je torej opolnomočiti in usposobiti sedanje in prihodnje generacije za zadovoljevanje njihovih potreb prek celostnega pristopa ter povezovanja okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika trajnostnega razvoja z namenom prehoda v bolj trajnostno in pravično družbo« (Leicht et al., 2018).

² Trajnost in trajnostnost – slovenski ustreznik za ang. sustainability je trajnostnost. Samostalnik je tvorjen iz pridevnika trajnostni (ang. sustainable), ki označuje lastnost nečesa, kar se obnavlja in vzdržuje skozi čas. Samostalnik trajnost, ki pomeni 'značilnost česa glede na to, koliko časa lahko obstaja, je uporabno' (SSKJ2), pa je tvorjen iz pridevnika trajen, v SSKJ2 razložen kot 'ki je, obstaja, se pojavlja neomejeno dolgo obdobje'. Trajnostnost torej označuje lastnost nečesa, kar je trajnostno (mnenje terminološke sekcije SAZU, <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje/trajnostni-trajnostnost>).

³ Vidiki trajnostnega razvoja so okoljski, družbeni, gospodarski in kulturni ter so medsebojno povezani.

2. 3. Razvoj kompetenc za trajnostni razvoj je ključen za odzivanje na podnebne spremembe.

»Vključevanje okoljske trajnostnosti v vse politike, programe ter procese vzgoje, izobraževanja in usposabljanja je bistvenega pomena za pridobivanje kompetenc, ki vplivajo na sistem vrednot, potrebnih za zeleni prehod. Ukrepanje je potrebno na vertikalni ravni, od ravni posameznika do institucionalne in sistemske ravni, pa tudi na horizontalni ravni, kar pomeni, da morajo vsi deležniki v izobraževanju in usposabljanju sodelovati v sinergiji, da bi zagotovili, da bo trajnostnost trdno zasidrana v celotni učni izkušnji učečih se« (Priporočilo Sveta, 2022).

Razvoj kompetenc za trajnostni razvoj je ključnega pomena za prilagajanje učečih se na podnebne spremembe in njihovo blaženje. Pomembni so opredelitev in razumevanje podnebnih sprememb, ozaveščanje in povezovanje njihovih učinkov z ekstremnimi vremenskimi pojavi, razumevanje in spoprijemanje z izzivi (blaženje in prilagajanje), ki jih prinašajo, povezovanje z drugimi globalnimi problemi, zamišljanje in oblikovanje rešitev ter njihovo udejanjanje. VITR v vzgojno-izobraževalnih zavodih prispeva k razvoju ključnih in poklicnih kompetenc za trajnostni razvoj.

»Spremembe, ki jih VITR mora podpirati, predpostavljajo obširno preobrazbo in vključujejo spremembe na ravni delovanja posameznikov v povezavi z reorganizacijo družbenih struktur« (UNESCO, 2022).

2. 4. Za spoprijemanje z globalnimi izzivi je potreben razvoj digitalizacije.

Današnji čas ne spodbuja samo preobrazbe posameznika in družbe za doseganje ciljev trajnostnega razvoja, temveč je za spoprijemanje z globalnimi izzivi **potrebna tudi digitalna preobrazba**. Trajnostni razvoj spodbuja uporabo inovativnih učnih orodij, kot so interaktivni modeli, simulacije in tehnološke aplikacije za boljše razumevanje vprašanj o trajnostnosti.

2. 5. Celosten pristop k VITR se doseže s trajnostnim vodenjem šole.

Trajnostno vodenje šole v skladu z načeli VITR se začne z **oblikovanjem njene vizije in poslanstva**. Vsekakor pa je treba vedeti, da spodbujanje celostnega pristopa k VITR vključuje poučevanje in učenje, načrtovanje in upravljanje, aktivno sodelovanje vseh deležnikov, tudi družin, staršev in skrbnikov, upravljanje fizičnega prostora, sodelovanje z lokalnimi partnerji in širšimi skupnostmi.

2. 6. Trajnostni razvoj prinaša številne prednosti za šolo, učeče se, učitelje in širšo skupnost

Trajnostni razvoj prispeva k oblikovanju odgovornejše in trajnostno naravnane **družbe**. Prinaša tudi ponos in identiteto šoli. Trajnostni pristopi omogočajo bolj poglobljeno in interdisciplinarno izobraževanje, ki združuje različne predmete, strokovne module, vsebine, kompetence in teme ter spodbuja kritično razmišljanje. Trajnostne šole sodelujejo s skupnostjo in spodbujajo lokalno sodelovanje ter prispevajo pomemben kamenček k reševanju okoljskih, družbenih in ekonomskih izzivov.

2. 7. Spodbujati želimo energetska učinkovitost in varčevanje z viri.

Trajnostni pristopi vodijo k zmanjšanju porabe energije, vode in drugih virov, kar lahko prihrani denar in pripomore k povečanju učinkovitosti in upravljanju sredstev šole. Tako ravnanje zmanjša tudi ekološki in ogljični odtis. Izjemnega pomena je že v zgodnji mladosti učeče se v šoli ozaveščati o problematiki zavržene hrane in posledicah, ki jih izzove zavržena hrana, ter **izvajati ukrepe za zmanjševanje različnih vrst odpadkov** in njihovo ponovno uporabo/reciklažo (na primer ukrepi za manj embalaže, manj zavržene hrane, tekstila, papirja, elektronskih naprav ...).

Delovanje v smeri trajnostnega razvoja je proces, ki zahteva vključenost in sodelovanje celotne šolske skupnosti. Z izvajanjem teh pristopov lahko **šole postanejo vzor trajnostnih praks** ter spodbudijo učeče se k trajnostnemu razmišljanju in ravnanju v vsakdanjem življenju.

2. 8. Krepimo inoviranje in ustvarjalnost.

Trajnostni pristopi spodbujajo inovacije, saj zahtevajo iskanje novih rešitev za kompleksne izzive. V vsakem primeru pa je **potrebno veliko ustvarjalnosti za iskanje najbolj primernih predlogov za vašo šolo, saj ima vsaka svoje specifikke**. To pomeni, da ni dovolj, da zgolj posnemamo ali prevzamemo obstoječe primere dobrih praks, temveč je treba ustvariti tudi nekaj novega in edinstvenega. Skozi zbiranje in vrednotenje idej na temo, kaj in kako se lotiti načrtnega razvoja trajnostnosti v šolah, krepimo tudi inoviranje in spodbujamo učeče se ume k iskanju trajnostnih rešitev. Dve sposobnosti: inoviranja in ustvarjalnosti sta ključni pri reševanju kompleksnih problemov, ki jih prinašajo trajnostni izzivi. **Z ustvarjalnimi pristopi v šolskem okolju** lahko učečim se omogočimo, da razvijajo rešitve, ki lahko pozitivno vplivajo na okolje ter spodbujajo trajnostno razmišljanje in trajnostno delovanje v prihodnosti.

2. 9. Vzgajamo odgovorne državljane z etičnimi vrednotami.

Vzgoja za trajnostni razvoj pomaga vzgajati učeče se, ki razumejo vpliv svojih dejanj na okolje in družbo ter se zavzemajo za pozitivne spremembe. Trajnostni pristopi spodbujajo razmišljanje o etičnih vprašanih ter sočutje do drugih in okolja. Pri učečih se se tako krepí vrsta vrednot, ki jih vzgajajo v **odgovorne državljane z etičnimi vrednotami**. Vzgoja in izobraževanje odgovornih državljanov z etičnimi vrednotami v kontekstu trajnostnosti zahteva celovit pristop, ki zajema prepletanje teoretičnega poučevanja s praktičnimi primeri. Šola lahko postane ključno okolje za razvoj teh vrednot, ki bodo učečim se pomagale postati odgovorni in etično ozaveščeni posamezniki.

2. 10. Mar nam je za zdravje, dobro počutje, osebno rast in razvoj.

Okolje, ki spodbuja trajnostni razvoj, **lahko prispeva k boljšemu telesnemu in duševnemu zdravju** učečih se in zaposlenih. Učeči se spoznavajo pomembne veščine za življenje, kot so reševanje problemov, sodelovanje, kritično razmišljanje in inovativnost. Uvajanje trajnostnosti v šolsko okolje torej ne vpliva le na okolje, ampak ima lahko številne pozitivne učinke na zdravje, dobro počutje ter osebno rast in razvoj tam učečih se. S celostnim pristopom lahko **šola postane prostor, ki spodbuja celovit razvoj** učečega se v smeri bolj zdravega, odgovornega in trajnostno ozaveščenega posameznika.

Slika 2: Deset identificiranih področij za delovanje v smeri postati trajnostna šola

3. 1. Šolska dokumentacija in šolski organi

Cilje trajnostnega razvoja je mogoče vključiti v šolsko dokumentacijo in s tem ustvariti temelje za izvajanje nadaljnjih dejavnosti na družbeno in okoljsko odgovoren način. Šolska dokumentacija je formalnopравни okvir, znotraj katerega se oblikuje in implementira celovita izobraževalna strategija.

VIZIJA opisuje, kaj šola želi postati, poslanstvo pa opredeljuje, kaj šola trenutno počne, kako to počne in za koga.

POSŁANSTVO ŠOLE konkretizira to vizijo ter opredeljuje specifične naloge in odgovornosti šole v smeri izobraževanja mladih o pomembnih globalnih izzivih, kot so podnebne spremembe. Poslanstvo šole služi kot jedrnata izjava o njenem osnovnem namenu, njenih ciljih in metodah njihovega doseganja.

VREDNOTE ŠOLE odražajo temeljna prepričanja in načela, ki vodijo njeno delovanje.

Trajnostno usmerjena šola mora imeti dolgoročne načrte ter strategije za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj, ki so vključeni v celotno šolsko politiko in delovanje.

Pri tem imajo ključno vlogo **vizija, poslanstvo in vrednote**, ki služijo kot idejna podlaga za snovanje in izvajanje konkretnih izobraževalnih dejavnosti ter **predstavljajo temelj**, na katerem se oblikujejo specifične pedagoške in izobraževalne dejavnosti.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Šolska dokumentacija in šolski organi

»Zagotavljamo vseživljenjsko učenje in prispevamo k usmerjenemu uresničevanju načel ter ohranjanju in razvoju slovenskega podeželja in mestnih okolij, vzgajamo za trajnostni razvoj na področju ciljev trajnosti, gozdarstva, lesarstva in zdravstva« (SGLZŠ, Postojna).

Brez formalnega priznanja in vključitve ciljev in strategij v pravne akte in šolske dokumente bi lahko prišlo do neenotnosti v pristopih, zmanjšane odgovornosti in zaveze k izvajanju teh pomembnih tematik v vzgojno-izobraževalnem kontekstu.

Operacionalizacija teh osrednjih ciljev in strategij se **odraža v letnih delovnih načrtih (LDN) in načrtih dela aktivov, učiteljev in drugih strokovnih delavcev**, ki podrobno opredeljujejo dejavnosti, naloge, odgovornosti in pričakovane rezultate.

Vsaka komponenta v LDN bi naj bila oblikovana tako, da podpira in dopolnjuje druge, kar zagotavlja, da so prizadevanja za trajnostni razvoj holistična, interdisciplinarna in integrirana. **Evalvacija** dejavnosti LDN omogoča kontinuirano spremljanje, merjenje in ocenjevanje uspešnosti izvedenih dejavnosti, kar pripomore k identifikaciji močnih področij, izzivov in priložnosti za izboljšanje, s čimer se zagotovi, da so prizadevanja za trajnostni razvoj učinkovita, relevantna in prilagodljiva.

Za vključitev trajnostnega razvoja in podnebnih sprememb v celotno izobraževalno okolje sta pomembna delovanje in sodelovanje vseh šolskih organov. Vsak organ igra v tem procesu specifično vlogo (vodstvo šole, svet zavoda, učiteljski zbor, strokovni aktivni, razvojni timi ...). **Svet zavoda** na primer sodeluje pri oblikovanju in potrjevanju strateških usmeritev, ki vključujejo trajnostne in podnebne pobude. Razprave o trajnostnih vsebinah v **Svetu staršev** dajejo poudarek trajnostnemu razvoju kot skupni odgovornosti, ki presega tradicionalne okvire izobraževanja. Starši imajo nedvomno ključno vlogo pri oblikovanju vrednot, znanja in veščin mladih generacij. Z vključitvijo trajnostnih vsebin v razprave Sveta staršev se ne samo povečuje ozaveščenost o teh ključnih vprašanjih, ampak se tudi spodbuja integracija trajnostnega razvoja v domače in šolsko okolje.

Naloga vseh zaposlenih je, da prispevajo in sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju akcijskega načrta za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj. Vsak zaposleni prinaša svoje edinstvene izkušnje, znanje in spretnosti, kar obogati proces načrtovanja.

Šola na letni ravni objavlja poročila o svojem delovanju. Običajno ta izhajajo iz realizacije letnega delovnega načrta. Šola lahko pripravi tudi poročilo o trajnostnem delovanju, ki predstavlja dokument, ki reflektira izkušnje, dosežke in izzive šole v preteklem letu, vključno z uspehi in izzivi pri vključevanju vsebin o trajnostnem razvoju in podnebnih spremembah v izobraževalnem procesu.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Biotehniški izobraževalni center Ljubljana je izdelal trajnostno poročilo, v katerem so opredelili trajnostno strategijo centra in podali velikoprimerov dobrih praks v smeri trajnostnega delovanja vzgojno-izobraževalnega zavoda.

Šolska dokumentacija in šolski organi

Vir: <https://www.bic-lj.si/>

3. 2. Šolska skupina za VITR

V današnjem času, ko postaja izobraževanje za trajnostni razvoj povezovalni člen globalnega izobraževalnega sistema, je **zasnova šolske skupine za VITR že skoraj nujnost**. Taka ekipa, sestavljena iz 5-10 motiviranih in kompetentnih članov, lahko združuje predstavnike vodstva šole, strokovne delavce in druge zaposlene na šoli, učeče se ter predstavnike podjetij in lokalnih skupnosti. Raznolikost članov skupine zagotavlja širok nabor idej, perspektiv in veščin, ki so potrebne za učinkovito spopadanje z izzivi trajnostnosti.

Za učinkovito delovanje je smiselno, da **ima šolska skupina za VITR letni načrt dela**, saj z njim opredeljuje konkretne cilje, naloge, odgovornosti in časovne okvire za njihovo izpolnitev v tekočem letu. Redno spremljanje in evalvacija napredka glede na letni načrt dela omogočata prilagoditve in izboljšave, da se zagotovi optimalna izvedba trajnostnih prizadevanj.

Kazalniki za merjenje in spremljanje trajnostnega delovanja šole so bistveni za ocenjevanje napredka in učinkovitosti prizadevanj šole pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja in kažejo dejavnost šole na tem področju. Kazalniki ponujajo kvantitativno in kvalitativno merilo, ki ocenjuje trenutno stanje in pomaga identificirati priložnosti za izboljšave na poti k bolj trajnostni prihodnosti.

Vključevanje mnenj, predlogov in idej učečih se, staršev, učiteljev in drugih deležnikov obogati dialog in sodelovanje ter omogoča instituciji, da identificira in se odzove na edinstvene potrebe, izzive in priložnosti, ki jih vsakdanje izobraževalno okolje neprestano prinaša. **Pobude, ki se zbirajo, pogosto služijo kot vir za inovacije**. Odpirajo vrata za ustvarjalnost, spodbujajo raznolikost misli in idej ter omogočajo šoli, da ne le izboljšuje svoje programe in storitve, ampak tudi presega tradicionalne metode poučevanja in učenja.

V obdobju hitrih družbenih, tehnoloških in okoljskih sprememb ter naraščajoče potrebe po trajnostnem delovanju ni dovolj le ozaveščati, ampak je treba učeče se in zaposlene tudi **spodbujati, da se vključujejo v proaktivne akcije za doseganje bolj trajnostne, zdrave in povezane družbe**. Učeče se je treba načrtno spodbujati, saj aktivno sodelovanje povečuje njihovo vključenost ter podpira njihov osebni in strokovni razvoj, bogati njihovo izobraževalno izkušnjo in krepi občutek odgovornosti.

Podobno je potrebno tudi spodbujanje zaposlenih k sodelovanju, da se okrepi timsko delo ter spodbujata strokovni razvoj in pozitivno delovno okolje. Spodbujanje je med drugim potrebno na vseh področjih, ki krepijo trajnostnost, še posebej pa na področju trajnostne mobilnosti, zdravega prehranjevanja, varčnega, nepotrošniškega ravnanja, rednega gibanja ter skrbi za duševno zdravje med učečimi se, zaposlenimi in širšo javnostjo. Ob tem ne pozabimo na vnos in razvoj trajnostnosti tudi v učnih podjetjih.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Šolska skupina
za VITR

Na Srednji gozdarski, lesarski in zdravstveni šoli Postojna so sprejeli »Sklep o ustanovitvi skupine za načrtovanje vključevanja in razvoja trajnosti v pedagoški proces in infrastrukturo SGLZŠ«. Skupina se sestane najmanj enkrat letno, sicer pa po potrebi glede na pobude članov skupine.

Cilj delovanja skupine je vključevanje elementov trajnostnosti in prilagajanja na podnebne spremembe v pedagoški proces in infrastrukturo Srednje gozdarske, lesarske in zdravstvene šole Postojna (SGLZŠ):

- spodbujanje razvoja in vključevanja učnih gradiv ter vsebin, povezanih s trajnostnim načinom življenja ter ozaveščanjem o podnebnih spremembah, v pedagoške procese in interesne dejavnosti ter dejavnosti, namenjene zunanjim uporabnikom (izvedba tehniških in naravoslovnih dni, raznih taborov in izobraževanj za odrasle);
- vključevanje vseh vidikov spodbujanja trajnostnosti v razvojne, pilotne in sodelovalne projekte šole;
- vzpostavitev primerov dobre prakse izvajanja aktivnosti na področju trajnostnosti in prilagajanja na podnebne spremembe tako v pedagoškem kot nepedagoškem procesu;
- ureditev infrastrukture šole v smeri okoljske trajnosti, zmanjšanja porabe energije ter prilagajanja na podnebne spremembe.

3. 3. Naložbe v varstvo okolja

Na ravni šole je treba razmisliti o možnih naložbah, ki lahko prispevajo k varstvu okolja. Z izboljšanjem **energetske učinkovitosti** (na primer z izolacijo stavb, vgradnjo energetske učinkovitih oken in razsvetljave, modernizacijo ogrevalnih sistemov ...) lahko šola precej zmanjša porabo energije in s tem svoj ogljični odtis. **Zelena infrastruktura** je naslednji vidik, kjer lahko šola naredi odločilne korake: šolski vrtovi, učilnice na prostem, zelene stene, zelene strehe, kompostniki itd. obogatijo učni proces in spodbujajo učeče se k neposredni interakciji z naravo in razvijanju okoljske zavesti. Naložbe na področju **rabe pitne vode** (na primer uvedba sistemov za zbiranje deževnice in varčnih pip) pripomorejo k njeni bolj odgovorni in učinkoviti rabi. Naložbe v **trajnostno mobilnost** zajemajo različne spodbude k ozaveščanju o alternativnih oblikah mobilnosti in varnosti v prometu (na primer postavitve kolesarnice, nakup koles, čelad, odsevnikov ...). **Naložbe na področju ravnanja z odpadki** lahko spodbudijo preprečevanje nastajanja odpadkov oziroma zmanjševanje njihovih količin, dosledno ločevanje odpadkov in kompostiranje oziroma promocijo ponovne uporabe, recikliranja itd.

Prehod šole v trajnostno delovanje zahteva tudi **financiranje naložb v varstvo okolja**. Financiranje takšnih projektov je običajno mešanica državnih subvencij, sredstev lokalnih skupnosti, donacij, sponzorstev in samofinanciranja. **Državne subvencije** so pogosto na voljo za projekte, ki prispevajo k zmanjšanju emisij, povečanju energetske učinkovitosti in rabi obnovljivih virov energije. V sodelovanju z lokalno skupnostjo, podjetji in nevladnimi organizacijami lahko šola pridobi potrebna sredstva in podporo za izvedbo projektov, ki krepijo razvoj trajnostnosti. **Strateška partnerstva** s podjetji in drugimi organizacijami lahko pomagajo financirati okoljske naložbe. Podjetja včasih iščejo priložnosti za izkazovanje svoje zavezanosti trajnostnemu razvoju in družbeni odgovornosti, kar lahko šole izkoristijo v svoj prid. Zmanjšanje obratovalnih stroškov sprosti dodatna sredstva za **reinvesticijo** v projekte trajnostnega razvoja. Veliko manjših okoljskih naložb pa je izvedenih s pomočjo prostovoljstva učečih se in osebja šole.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Naložbe v varstvo okolja

V svetu množične proizvodnje in problemov onesnaževanja okolja skupinsko notranje oblikovanje učilnic iz rabljenih kosov pohištva podpira vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj. Na ŠC Velenje (ERS) in ŠC Ptuj (ŠETK) so uredili učilnico, ki spodbuja kreativno učno okolje ter prispeva k varstvu okolja in ohranjanju kulturne dediščine, saj je vsa oprema iz lokalnega okolja.

Vir slike: ŠC Velenje in ŠC Ptuj

3. 4. Ukrepi za zmanjšanje rabe in potrošnje

Vključevanje ukrepov zmanjšanja rabe in potrošnje je ključnega pomena pri trajnostnih prizadevanjih v šolskem okolju iz več razlogov, kot so na primer **ohranjanje naravnih virov, zmanjšanje odpadkov, zmanjšanje ogljičnega odtisa, finančni prihranki, izobraževanje in ozaveščanje mladih generacij**.

Zmanjšanje rabe in potrošnje vodi k manjši obremenitvi naravnih virov, saj porabljamo manj surovin, energije in vode. S tem ohranjamo in varujemo okolje ter naravne habitate. Manjša poraba pomeni tudi manj odpadkov. **Zmanjšanje količine odpadkov**, ki jih ustvarjamo v šoli, prispeva k zmanjšanju obremenitve odlagališč odpadkov, spodbujamo pa tudi recikliranje in ponovno uporabo. Večina izdelkov, ki jih uporabljamo, zahteva proizvodne procese, ki sproščajo ogljikov dioksid v ozračje. Zmanjšanje porabe pomeni **manjši ogljični odtis**, kar je ključno pri zmanjševanju vpliva na podnebne spremembe. Zmanjšanje porabe vodi v manjše stroške za šolo. S povečanjem učinkovitosti rabe energije, vode in drugih virov lahko šola prihrani denar, ki ga lahko nato investira v druge trajnostne ukrepe ali izobraževalne programe.

S prehodom k bolj odgovornemu in premišljenemu ravnanju z viri **lahko šola postane zgled** in spodbudi mlade generacije k sprejemanju trajnostnih praks ter ustvarjanju bolj trajnostnega okolja. Pri uvajanju ukrepov za to področje se je priporočljivo osredotočiti

na **zmanjševanje porabe električne energije** tako z ugašanjem svetilnih teles kot z nakupom varčnejših električnih in elektronskih naprav. Razmisliti je potrebno, kako bi lahko **zmanjšali porabo energije za ogrevanje** in s kakšnimi ukrepi bi lahko zagotovili **zmanjšanje porabe pitne vode**.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Ukrepi za
zmanjšanje rabe
in potrošnje

»Na podlagi rezultatov raziskovalne naloge smo za zmanjšanje porabe električne energije izdelali oznake na stikalih za prižiganje luči. Na podlagi teh oznak vemo, katere luči morajo biti prižgane, da bo osvetljenost v prostorih še vedno zadostna. S tem ukrepom se je poraba zmanjšala za do 20 % električne energije« (Gimnazija Jurija Vege, Idrija).

Trajnostni razvoj vključuje tudi **prehranski vidik**, kar za področje šolske prehrane pomeni obravnavo njenega neposrednega vpliva na zdravje, dobro počutje in učno uspešnost učečih se ter širšega vpliva na okolje in skupnost. To je mogoče doseči z vključitvijo lokalno pridelanih, sezonskih in nepredelanih živil, ki podpirajo lokalno gospodarstvo in zmanjšujejo ogljični odtis. Pomembna sta tudi nakupovanje in izbor dobaviteljev, ki sledita etičnim in trajnostnim praksam.

Za zmanjševanje rabe in potrošnje je pomembno tudi področje **zmanjševanja različnih vrst odpadkov** in njihove ponovne uporabe. Najprej je smiselno razmisliti, ali morda že izvajate ukrepe zmanjševanja odpadkov ter zbiralne akcije starega papirja, starega tekstila in odsluženih elektronskih in električnih naprav. Morda zbirate embalažo za ponovno uporabo ali pa imate vzpostavljen sistem trajnostnega ravnanja z odpadki?

Zmanjšanje rabe in potrošnje omogoča tudi **priložnost za izobraževanje in ozaveščanje** učečih se o pomembnosti trajnostnega ravnanja. S tem jih učimo, kako sprejemati odgovorne odločitve glede rabe in potrošnje ter kako le te vplivajo na okolje. Vsekakor pa zmanjšanje rabe in potrošnje prispeva k trajnostnemu načinu življenja, ki je ključen za dolgoročno ohranjanje zdravega okolja in virov za prihodnje generacije.

3. 5. Usposabljanja strokovnih delavcev

Strokovni delavci, kot so ravnatelji, knjižničarke, svetovalni delavci, koordinatorji, administratorji in drugi, so prav tako ključni pri vodenju in implementaciji trajnostnih politik v šoli. Usposabljanje teh kadrov je pomembno, da lahko **pravilno vodijo proces uvajanja trajnostnih praks**.

Usposabljanje strokovnih delavcev lahko pripomore k spremembam v organizacijski kulturi šole. S pravilnim usposabljanjem se lahko oblikuje trajnostna kultura, kjer so trajnostne prakse sprejete kot del vsakodnevnega delovanja.

Strokovni delavci so tisti, ki lahko podprejo in **motivirajo druge zaposlene** pri izvajanju trajnostnih praks. Z njihovo podporo in navdihovanjem lahko spodbudijo druge zaposlene k sprejemanju trajnostnih vrednot in praks v svojem delu. Pogosto so prav strokovni delavci tisti, ki so odgovorni za razvoj ter izvedbo trajnostnih programov in projektov v šoli. Usposabljanje jim omogoča **pridobitev potrebnega znanja in veščin za uspešno načrtovanje, izvajanje in vrednotenje trajnostnih ukrepov**. Usposabljanje omogoča tudi priložnost za primerjanje in izmenjavo najboljših praks na področju trajnostnosti med strokovnimi delavci iz različnih šol. To omogoča boljšo strategijo in učinkovitejše izvajanje trajnostnih praks.

Vključevanje in usposabljanje strokovnih delavcev v šoli je torej ključnega pomena za uspešno in celovito implementacijo trajnostnih praks. Ti strokovnjaki so odgovorni za vodenje, usmerjanje in vzpostavljanje trajnostne kulture v šoli, kar je bistveno za dolgoročni uspeh prizadevanj za trajnostno šolo.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Usposabljanja
strokovnih
delavcev

Biotehniški center Naklo že vrsto let organizira bienalno mednarodno konferenco "Ko učim, gradim". Namen dogodka je prikazati primere dobre prakse učiteljev, svetovalnih delavcev, knjižničarjev, vzgojiteljev, učiteljev, pedagoških svetovalcev, raziskovalcev s področja vzgoje in izobraževanja ter vodstev osnovnih in srednjih šol. Poleg drugih tem, organizacijski odbor spodbuja tudi vključitev področja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj in uresničevanja podnebnih ciljev. Na konferenci lahko svoje primere dobrih praks predstavijo tako uveljavljeni strokovnjaki kot tudi učitelji. V letu 2021 je bil naslov konference:

Za prihodnost planeta: »Kako mlade navdihujemo za trajnostno delovanje?«

V letu 2023 pa je konferenca potekala z naslovom:

S spoštovanjem do prihodnosti: »Kako mlade navdihujemo za trajnostne medsebojne odnose?«

(Vir: <https://www.bc-naklo.si/>)

3. 6. Vzgojno-izobraževalni proces

Zaželeno je, da vsebine trajnostnega razvoja, ki jih vključujemo, enakomerno, sistemsko in celovito obravnavajo ter povezujejo **okoljsko, gospodarsko in družbeno problematiko**, ki jo naslavljajo področja trajnostnega razvoja. Učitelji in šola z alternativnimi učnimi pristopi ustvarjajo prostor, ki omogoča zaupanje, radovednost in sodelovanje. Učenje **ne poteka le v učilnici, temveč pogosto zunaj nje** (v drugih prostorih šole, na prostem, v podjetjih, v lokalnem okolju ipd.).

Uvajanje trajnostnosti v šolske izobraževalne programe poteka na podlagi **interdisciplinarnega pristopa**, ki je pomemben korak za celovito vključevanje trajnostnih vrednot v kurikulum.

Z interdisciplinarnim pristopom:

- identificiramo **ključne trajnostne teme** (na primer podnebne spremembe, varovanje narave, trajnostno rabo virov, družbeno odgovornost, potrošništvo, ekološko kmetijstvo, trajnostno arhitekturo, trajnostno urbanizacijo itd.),
- **povezujemo teme skozi različne predmete in strokovne module** (na primer podnebne spremembe se lahko obravnavajo pri geografiji (vpliv podnebnih sprememb na različna geografska območja), zgodovini (zgodovina podnebnih sprememb), matematiki (statistika podnebnih podatkov), biologiji (vpliv podnebnih sprememb na ekosisteme) in drugih predmetih oz. strokovnih modulih (vpliv podnebnih sprememb na kmetijsko, turistično ali zdravstveno dejavnost, vplivi različnih gospodarskih dejavnosti na biotsko raznovrstnost itd.)),
- razvijamo in ustvarjamo interdisciplinarne **projekte, ki združujejo več predmetov in strokovnih modulov** (na primer projekt o obnovljivih virih energije lahko vključuje fiziko (delovanje sončnih celic), matematiko (izračun porabe električne energije), tehnologijo (uporaba inovativnih tehnologij) itd.),

- **krepimo timsko delo in sodelovanje med učitelji.** Ustvarjanje timov učiteljev za razvoj interdisciplinarnih projektov in kurikula spodbuja izmenjavo znanja in idej ter zagotavlja celovitost vključenih trajnostnih tem,
- omogočamo tudi praktične **aplikacije trajnostnih tem v realnem svetu.** Na primer terensko delo lahko vključuje obisk lokalnih ekosistemov, kmetij, okoljskih organizacij ali uporabo metod terenskega dela za zbiranje podatkov,
- omogočamo **povezovanje različnih znanj in veščin** ter bolj celovito razumevanje in obravnavo kompleksnih trajnostnih vprašanj,
- **se spodbujata holistično razmišljanje in večplastni pogled** na trajnostne izzive, kar je ključno za pripravo mladih na reševanje problemov v prihodnosti.

Uporaba interdisciplinarnega pristopa je ključnega pomena **pri oblikovanju trajnostne šole.**

3. 7. Učila in učni pripomočki

Učila in učni pripomočki učitelju pomagajo pri kakovostnem načrtovanju in izvajanju pouka, učečim se pa pri njihovem samostojnem učenju, tj. pridobivanju, utrjevanju, refleksiji, vrednotenju in uporabi znanja. Kot taka se učila lahko uporabijo v katerikoli fazi pouka in pri večini vzgojno-izobraževalnih dejavnosti.

Učila in učni pripomočki:

- imajo **pomembno vlogo pri oblikovanju trajnostne šole,**
- omogočajo vključevanje trajnostnih kompetenc, tem in konceptov v obstoječe kurikule, s čimer se trajnostna načela integrirajo v različne predmete in strokovne module,
- kot so knjige, članki, dokumentarni filmi, študije primerov, avdiovizualni pripomočki, aplikacije, igre, modeli in makete, raziskovalne naloge itd. **v svoji raznolikosti** naslavlja trajnostna vprašanja iz različnih zornih kotov,
- lahko vključijo praktične primere in študije primerov, ki prikazujejo trajnostne prakse v resničnem svetu. To lahko **spodbudi razmišljanje učečih se o možnih rešitvah** za trajnostne izzive,
- **lahko omogočajo povezavo z lokalnim okoljem in skupnostjo.** Vključevanje primerov trajnostnih praks in izzivov v lokalnem okolju omogoča učečim se, da razumejo vpliv trajnostnih odločitev na njihovo neposredno okolje,
- **lahko spodbujajo kritično razmišljanje o trajnostnih vprašanjih,** spodbujajo razpravo in analizo različnih stališč ter krepijo sposobnosti učečih se za reševanje kompleksnih problemov.

Za samoevalvacijo tega področja je potrebno vedeti, ali že imate pripravljena lastna učila in učne pripomočke za izvajanje vsebin VITR, ali vaša učila že pripomorejo k uresničevanju ciljev in vsebin ter k izvajanju dejavnosti VITR ter ali so v pripravo učil morda vključeni tudi učeči se.

Učila imajo **ključno vlogo pri oblikovanju trajnostne šole,** saj omogočajo učečim se razumevanje, pridobivanje znanja in razvijanje veščin, ki so ključne za trajnostno razmišljanje in delovanje. S tem se spodbujata njihova miselnost o trajnostnosti in priprava na izzive prihodnosti.

3. 8. Izzivi lokalnega in širšega okolja

Ko se šole trudijo uresničiti cilje trajnostnega razvoja, se srečujejo z različnimi izzivi, ki izhajajo iz njihovega lokalnega in širšega okolja. Vendar lahko s pravilnimi pristopi in sodelovanjem z lokalno in širšo skupnostjo šole uspešno rešujejo te izzive in spodbujajo trajnostni razvoj. Pri tem je treba poudariti, da šola ni omejena le na svoje lokalno okolje. Sodeluje lahko tudi v širšem okolju, tako s sorodnimi ustanovami kot z nevladnimi organizacijami, lokalnimi oblastmi ter lokalnimi skupnostmi in podjetji. Skupaj iščejo rešitve za številne globalne izzive, kot so na primer podnebne spremembe in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Zagotovo je **ozaveščanje javnosti in domačega/širšega okolja** ključnega pomena za ustvarjanje trajnostne naravnosti, zato je priporočljiva zaveza šol, da bodo redno izvajale dejavnosti, ki bodo spodbujale ozaveščenost o trajnostnem razvoju. To med drugim vključuje tudi predavanja, delavnice, ozaveščevalne aktivnosti za učeče se, njihove družine in širšo javnost, s čimer se teži k ustvarjanju trajnostno naravnane skupnosti.

Zaposlene in učeče se spodbujamo k razmišljanju o načinih, kako lahko prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja in podnebnih politik. Spodbujamo jih k inovativnim in trajnostnim rešitvam ter razmisleku o njihovem morebitnem pomenu za lokalno in širšo skupnost. Šola lahko **aktivno sodeluje pri načrtovanju in izvajanju projektov**, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju v lokalnem okolju, kot so na primer projekti, vezani na zmanjšanje odpadkov, varčevanje z energijo in spodbujanje trajnostne mobilnosti. Sodeluje lahko tudi s **konkretnimi dejavnostmi**, pri čemer ne le izboljšujemo stanje okolja, temveč tudi spodbujamo povezanost med učečimi se, učitelji in lokalnimi prebivalci (na primer sodelovanje učečih se pri odstranjevanju invazivnih vrst rastlin iz lokalnega okolja prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti in avtohtonih vrst ter k učenju o vplivu tujerodnih vrst na ekosisteme).

Šola lahko organizira različne **dogodke za javnost**, ki obravnavajo teme trajnostnega razvoja in podnebnih sprememb. Ti vključujejo predstavitve, razprave, pa tudi sejme, na katerih predstavljamo trajnostne prakse in inovacije. Pri tem ne smemo pozabiti na **vključevanje staršev**. Tako so roditeljski sestanki odlična priložnost za pogovor o vsebinah trajnostne naravnosti šole. Na teh srečanjih se dotikamo tem, ki so povezane s trajnostnim razvojem in podnebnimi spremembami, ter spodbujamo starše k sodelovanju in podpori trajnostnim praksam doma. Ozavestiti moramo dejstvo, da trajnostni razvoj ni le koncept, temveč naša aktivna praksa in način življenja.

Prizadevanja šole, ki se je trdno zavezala k trajnostnemu razvoju ter aktivno sodeluje z lokalnim okoljem in širšo skupnostjo, odražajo številne **partnerske in sodelovalne dejavnosti**. Tako sodelovanje z lokalnimi ponudniki hrane spodbuja lokalno gospodarstvo, hkrati pa zagotavlja kakovostno in svežo prehrano. Z občino lahko skupaj izbiramo teme in razvijamo načrte za trajnostni razvoj v našem okolju, s komunalnim podjetjem iščemo rešitve za boljše ravnanje z odpadki in rabo obnovljivih virov energije, z ustanovami in društvi izmenjujemo ideje in izvajamo projekte za bolj trajnostno prihodnost, sodelovanje z lokalnimi mediji (lokalni radio, časopisna hiša ...) pa nam omogoča, da širimo sporočila o trajnostnem razvoju in dogodkih v našem okolju ter s tem prispevamo k večji ozaveščenosti javnosti.

Na ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo, so izboljšali sistem ozaveščanja in ravnanja z odpadki. Poleg vzpostavitve bolj sistematičnega sistema ločevanja odpadkov v notranjih prostorih šole in dijaškem domu ter vzpostavitve "zbiralnih otokov", zamenjave papirnatih brisač z bombažnimi, zamenjave plastičnih lončkov za vodo s steklenicami, spodbujanja zaposlenih in dijakov k varčni uporabi vode, elektrike, spremljanja kakovosti vode in sprememb v okolju s pomočjo novih merilnih aparatov, iskanja rešitev za zmanjšanje stroškov obratovanja ter umeščanja različnih trajnostnih vsebin v kurikulum, so uredili prostor za odlaganje nevarnih odpadkov, npr. oljnih filtrov, motornih olj, odpadnih krp itd. Pri tem so se povezali s podjetji Ekol, d. o. o. in Komunala Škofja Loka, d. o. o., ki skrbita za odvažanje teh odpadkov.

Šola lahko sodeluje v **različnih projektih, povezanih s trajnostnim razvojem**, kar ji omogoča pridobivanje strokovnega znanja in izmenjavo izkušenj. Učeči se dobijo priložnost za razmislek o pomenu trajnostnega razvoja ter s tem poglobljen vpogled v družbena, okoljska in gospodarska vprašanja. To jim omogoča, da razvijajo zavest o svoji vlogi pri iskanju rešitev. Hkrati sodelovanje v projektih učečim se ponuja priložnost za pridobivanje praktičnih izkušenj pri izvajanju trajnostnih praks ter s tem razumevanje konkretnih korakov na poti k trajnostnosti, raziskovanje in razvijanje inovativnih rešitev za okoljske, družbene in gospodarske izzive pa spodbuja njihov raziskovalni duh. Razvijanje veščin in kompetenc, kot so kritično mišljenje, sistemsko mišljenje, formuliranje problema in raziskovalno mišljenje, koristi učečim se tako v šolskem kot v osebem življenju.

Šola se na poti trajnostnega razvoja lahko vključi v **širše mreže/projekte s področja VITR**, kot so na primer Eko šola, UNESCO, mreža za KUV (kulturno-umetnostno vzgojo), Zdrava šola, Šolski ekovrt, Munera 3, eTwinning itd., pri čemer je pomembno, da dejavnosti na področju trajnostnega razvoja naslavljajo vse njegove vidike – okoljski, socialni in ekonomski vidik.

Vzporedno ali pa posledično bi morala biti razprava o trajnostnem razvoju v šolah pomemben del dejavnosti tudi v okviru **združenja ravnateljev**, saj imajo oni ključno vlogo pri oblikovanju politik in strategij šol. Trajnostni razvoj je tako lahko njihov osrednji del, saj vpliva na izobraževalne programe, infrastrukturo in delovanje šol. Šole so lahko zgled za trajnostne prakse, ki vključujejo energetske učinkovitost, ravnanje z odpadki, varstvo narave itd., hkrati pa učečim se omogočijo razvijanje spretnosti in znanj, potrebnih na trgu dela, vključno s trajnostnimi kompetencami. Pogosto so šole tudi središče lokalnih skupnosti, vendar trajnostni razvoj ni le odgovornost šole, temveč celotne skupnosti.

3. 9. Aktivnost učečih se in njihovi interesi

Želeli bi si, da bi bile dejavnosti učečih se in njihovi interesi v šolah ključni za spodbujanje trajnostnega delovanja oziroma obnašanja, kar se v šolah lahko odraža skozi številne dejavnosti, ki so osredotočene na vključevanje učečih se in spodbujanje njihovega interesa za trajnostni razvoj. Med njimi omenimo: **načrtovanje in izvajanje dejavnosti za motivacijo** (na primer delavnice, izobraževalni dogodki, terensko delo, projekti in akcije ...), **sodelovanje učečih se pri izbiri tem in načrtovanju dejavnosti**, s čimer jim omogočimo, da postanejo aktivni soustvarjalci trajnostnega delovanja, **aktivno delovanje dijaške skupnosti** (na primer sodelovanje pri organizaciji dogodkov, ozaveščanju vrstnikov in pri podajanju predlogov za izboljšanje trajnostnega delovanja v šoli), **medvrstniške mediatorje**, ki pomagajo pri reševanju konfliktov in težav med učečimi se ter se prav tako osredotočajo na spodbujanje trajnostnih rešitev in pristopov k razreševanju sporov in konfliktov, **nabiralnik/e-nabiralnik za pobude**, kamor učeči se in vsi drugi zainteresirani lahko vložijo svoje pobude in predloge za trajnostno delovanje VIZ, **realizacijo pobud za trajnostno delovanje**, s čimer dokazujemo, da se ideje in pobude uresničujejo v praksi, ter ne nazadnje **nagrajevanje trajnostnega delovanja**, ki služi kot motivacija in priznanje njihovega prispevka k trajnostnemu razvoju VIZ in širše skupnosti.

PRIMER DOBRE PRAKSE

Aktivnost
učečih se in
njihovi interesi

ŠOLSKA PRAVILA Srednje poklicne in strokovne šole Šolskega centra Šentjur

40. člen

(reditelji, ekoreferenti, IT ekipa, ekipa prve pomoči)

Vsak razrednik v dogovoru z oddelčno skupnostjo vsako leto določi dijake reditelje (dva dijaka na teden), ekoreferente, IT ekipo in ekipo prve pomoči.

42. člen

(dolžnosti ekoreferenta)

Delo ekoreferenta je delovanje na področju ekologije in varstva okolja. Njegovo delo v razredu je:

- udeležba na sestankih eko koordinatorjev šole o delu oddelka,
- opozarjanje na zbiralne in ozaveščevalne akcije,
- skrb za red in čistočo v učilnicah in v ostalih prostorih šole,
- opozarjanje na varčno ravnanje z energenti (elektrika in toplota v učilnicah) in vodo,
- opozarjanje na pomen ločenega zbiranja odpadkov,
- zbiranje predlogov za širjenje eko dejavnosti na šoli,
- zbiranje novic in zanimivosti za eko radio,
- predstavitev organizacije in dela eko krožka.

3. 10. Predvidevanje in načrtovanje za nadaljnji razvoj

Za doseganje ciljev trajnostnega razvoja in zagotavljanje uspešnega delovanja sta ključna predvidevanje in načrtovanje za trajnostni razvoj v šolah. Trajnostnost kot osrednji del našega poslanstva bomo lahko v čim večji meri dosegali le, če se bomo stalno razvijali in izboljševali naše ukrepe ter se prilagajali spreminjajočim se okoliščinam in potrebam. Možnosti je veliko, od uvajanja novosti za nadgradnjo ukrepov, ohranjanja, vrednotenja in optimizacije obstoječih ukrepov ter načrtovanja projektov za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja do izvajanja ponavljajočih se dejavnosti. **S stalnim motiviranjem učečih se in sodelavcev ter rednim evalviranjem** in poročanjem bomo pridobili pregled dosežkov, izzivov in priložnosti za nadaljnje izboljšave.

Šola, ki stopa na pot trajnostnega razvoja, mora biti zavezana k nenehnemu spremljanju in razvoju, pri čemer ji je v pomoč nabor priporočil za nadgradnjo ukrepov in dejavnosti za zagotavljanje trajnostnosti, k uresničevanju ciljev podnebnih politik ter k stalnemu procesu dopolnjevanja, spreminjanja in razvoja, pri čemer je stalna motivacija učečih se in sodelavcev še kako pomembna. Smiselni so vsakoletna evalvacija dejavnosti na področju VITR, analiza rezultatov preteklega trajnostnega delovanja in načrtovanje dejavnosti, ki sledijo načelom in ciljem trajnostnega razvoja. Tako preverjamo, ali in v kolikšni meri dosegamo cilje na poti k trajnostnosti.

Slika 3: Osem korakov do trajnostne šole

4. 1. Koraki na poti k trajnostni šoli

Vsaka šola ima svojstvene značilnosti in izzive pri naslavljanju trajnostnega razvoja, pri čemer je ključno prilagajanje trajnostnih pristopov obstoječim pogojem, lokaciji, infrastrukturi in drugim dejavnikom. V nadaljevanju podajamo nekaj temeljnih korakov oziroma splošnih izhodišč, ki pa jih je treba prilagoditi specifičnim potrebam posamezne šole.

1. KORAK

OBLIKOVANJE VIZIJE IN POSLANSTVA Z USMERITVAMI TRAJNOSTNEGA DELOVANJA

Za uspešno in trajnostno delovanje je ključno oblikovanje vizije in poslanstva. Razmisleku o pomenu trajnostnega delovanja za vašo šolo naj sledi ocena trenutnega stanja, na podlagi katere nato določite cilje. Cilji naj bodo konkretni, merljivi in dosegljivi. Nato oblikujte vizijo, ki naj odraža želje in pričakovanja vaše šole glede trajnostnega delovanja, in poslanstvo, ki naj opiše namen in vlogo vaše šole pri doseganju trajnostnih ciljev. Pri vsem je pomembno čim bolj vključiti tako zaposlene kot učeče se, redno spremljati napredek ter po potrebi prilagajati delovanje.

2. KORAK

OBLIKOVANJE SKUPINE ZA VITR

Oblikovanju vizije in poslanstva sledi oblikovanje skupine za VITR in imenovanje koordinatorja področja VITR. Oblikovanje skupine ter imenovanje koordinatorja zahteva premišljen pristop in upoštevanje več dejavnikov. Preden začnemo z izbiro članov ali koordinatorja je treba določiti cilje skupine za VITR, nato pa identificirati zaposlene z različnimi kompetencami in izkušnjami, ki bi bili koristni za doseganje ciljev skupine, medtem ko je priporočljivo za koordinatorja izbrati osebo, ki ima ustrezne veščine za vodenje skupine. Pomembno je, da ta oseba razume cilje skupine, je sposobna organizirati dejavnosti, spodbujati sodelovanje in koordinirati delo članov. Naloge, odgovornosti in pričakovanja tako koordinatorja kot članov skupine morajo biti jasno dorečeni.

3. KORAK

ANALIZA STANJA NA ŠOLI

Stanje na šoli analiziramo s pomočjo samoevalvacijskega vprašalnika (glej Prilogo I). S pomočjo rezultatov samoevalvacije boste dobili celovit vpogled v trenutno stanje na vaši šoli, poleg tega pa boste lahko tudi preverili, kje na poti ste trenutno in na kaj vse morate biti pozorni, da bi se v čim krajšem času približali cilju. **Vse tisto, kar s samoevalvacijo ugotovite, da še nimate oziroma ne izvajate, lahko postane predlog za vaš naslednji nov ukrep na poti trajnostnega razvoja.**

4. KORAK

OBLIKOVANJE AKCIJSKEGA NAČRTA

Pri oblikovanju akcijskega načrta sta ključna sodelovanje in angažiranost vseh (ali vsaj velikega dela) zaposlenih, saj bomo le tako lahko zagotovili uspešno izvedbo načrtovanih dejavnosti. Najprej je treba jasno opredeliti, kaj želimo doseči z akcijskim načrtom, pri čemer naj bodo cilji specifični, merljivi, dosegljivi, relevantni in časovno opredeljeni (t. i. SMART⁴ cilji). S pomočjo analize trenutnega stanja poskušamo razumeti obstoječe razmere, vire in omejitve. Na podlagi ciljev in analize sledi izbor ukrepov/dejavnosti, ki jih je treba izvesti. Za vsak ukrep/dejavnost moramo določiti odgovorno osebo ali več oseb ter določiti roke za izvedbo, hkrati pa je treba proučiti, katere vire (človeške, finančne, materialne) potrebujemo za izvedbo posameznih ukrepov/dejavnosti in kako jih pridobiti. Redno je treba preverjati, ali se izvajajo ukrepi/dejavnosti v skladu z načrtom. Če bi prišlo do sprememb ali novih izzivov, je treba načrt ustrezno prilagoditi.

UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE PORABE, TRAJNOSTNO NAROČANJE TER TRAJNOSTNA POTROŠNJA BLAGA IN STORITEV

Naredimo pregled ukrepov za zmanjšanje porabe ter določimo, katere lahko uvedemo takoj, katere pa v prihodnjem mesecu, tekočem letu ali v naslednjih letih. Trajnostno naročanje ter trajnostna potrošnja blaga in storitev temeljijo na načelih krožnega gospodarstva (zmanjšanje ekološkega odtisa, vključevanje lokalne oskrbe, krajšanje dobavnih verig - spodbujanje samooskrbe, učinkovita in varčna raba energije, spodbujanje rabe obnovljivih virov energije, trajnostne mobilnosti, zelenega javnega naročanja, preprečevanja nastajanja odpadkov in učinkovitega ravnanja z odpadki, varčne rabe vode ipd.), s čimer je omogočeno združevanje ekonomske uspešnosti z zmanjševanjem vpliva na okolje.

⁴ S - SPECIFIC, specifični, M - MEASURABLE, merljivi, A - ACHIEVABLE, dosegljivi, R - RELEVANT, relevantni, T - TIME BOUND- časovno omejeni. SMART cilji so posebna metoda za postavljanje ciljev, ki omogoča večjo jasnost in dosegljivost.

USPOSABLJANJA STROKOVNIH DELAVCEV IN PRIPRAVA UČNIH GRADIV

Z namenom doseči boljše razumevanje trajnostnega razvoja in vključevanje njegovih načel v vzgojo in izobraževanje je treba usposabljanju strokovnih delavcev ter pripravi ustreznih učnih gradiv nameniti posebno pozornost. Usposobljeni strokovni delavci so ključni za kakovostno izobraževanje, saj se s stalnim usposabljanjem lažje prilagajajo spreminjajočim se potrebam in izzivom v izobraževalnem procesu, medtem ko so ustrezna učna gradiva ključnega pomena za učinkovito poučevanje. Dobro pripravljena gradiva pomagajo razložiti kompleksne koncepte, spodbujajo zanimanje in sodelovanje ter omogočajo praktično uporabo pridobljenega znanja.

PREOBLIKOVANJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA OKOLJA

1. Prepoznavanje lastnosti naravnega, družbenega, gospodarskega in kulturnega okolja šole.
2. Načrtovanje pedagoških pristopov, ki temeljijo na sodelovanju in izkušnjah ter vključevanju vseh učečih se (spodbujanje systemskega in interdisciplinarnega pristopa, transformativnega učenja in razvijanja kompetenc za trajnostni razvoj).
3. Sistematična krepitev sinergijskih odnosov med poučevanjem in učenjem ter vzgojo v podporo zelenemu prehodu, ki zajema prehod družbe, gospodarstva in energetike k trajnostnemu in okolju prijaznemu načinu delovanja (Kavka Gobbo et al., 2023).
 - Spodbujanje in krepitev sodelovanja in povezovanja strokovnih delavcev znotraj ter med VIZ in sektorji.
 - Povezovanje formalnega, neformalnega in priložnostnega učenja.
 - Učenje v različnih okoljih, ki spodbujajo razvijanje znanj, spretnosti in odnosov, ustvarjalnost, radovednost in čudenje ter omogočajo razvoj kompetenc za trajnostni razvoj.
 - Spodbujanje poučevanja in učenja na prostem.
4. Zagotavljanje priložnosti za medsebojno učenje.
5. Načrtovanje in spodbujanje rednih usposabljanj s področja VITR za vodstvene in strokovne delavce ter druge zaposlene in njihove ciljne skupine.
6. Načrtovanje naložb v varstvo okolja (na primer obnovljivi viri energije, hranilniki električne energije, podnebni spremembam prilagojena infrastruktura, energetske prenovljene stavbe, kolesarnice itd.).
7. Ozelenjevanje učnega okolja.
8. Razvijanje digitalnih kompetenc v podporo učenju za trajnostni razvoj in zeleni prehod.
9. Organizacija dogodkov in dejavnosti zunaj institucije na trajnosten način (trajnostni, nizkoogljični dogodki).

OPOLNOMOČENJE IN MOBILIZACIJA UČEČIH SE

Če želimo opolnomočiti in mobilizirati učeče se, je potrebno načrtovanje dejavnosti, ki spodbujajo okoljsko pismenost in dvigujejo okoljsko ozaveščenost učečih se. Pri tem je zelo pomembna vzpostavitev timov učečih se za soustvarjanje šolske politike trajnostnega razvoja. Pozitivni premiki so možni le ob omogočanju in spodbujanju aktivne participacije učečih se v vzgojno-izobraževalnih dejavnostih s področja trajnostnega razvoja in njihovem vključevanju v iskanje rešitev problemov, povezanih s podnebnimi spremembami in trajnostnim razvojem v lokalnem, širšem in tudi globalnem okolju. Ob tem se je treba konsistentno odzivati na pobude in zaskrbljenost mladih ter drugih učečih se glede podnebne in okoljske krize (t. i. podnebna oziroma okoljska anksioznost) ter načrtno razvijati družbeno odgovornost in ozaveščati o pomenu medgeneracijske in podnebne pravičnosti.

POSPEŠENO DELOVANJE NA LOKALNI, REGIONALNI, DRŽAVNI IN GLOBALNI RAVNI

Šola lahko teži k delovanju na različnih ravneh, tako da:

- je vpeta v lokalno in nacionalno, tudi globalno skupnost,
- posreduje znanja in dobre prakse lokalni in širši javnosti,
- se odziva na pobude lokalne in širše skupnosti, povezane s problematiko varstva okolja, podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja na splošno,
- soustvarja lokalne, nacionalne in globalne politike na področju trajnostnega razvoja,
- spodbuja povezovanja v mednarodne in nacionalne projekte, ki obogatijo tako lokalno skupnost kot šolo.

5. KORAK

UMEŠČANJE VSEBINE AKCIJSKEGA NAČRTA V KLJUČNE DOKUMENTE

Vključevanje vsebine akcijskega načrta za trajnostni razvoj v ključne šolske dokumente omogoča sistematično in celovito izvajanje trajnostnih praks v šolskem okolju ter zagotavlja trajnostni razvoj šole kot institucije. Dejavnosti in vsebine za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj se lahko vključijo v različne dokumente, kot so letni delovni načrt, vzgojni načrt, šolska pravila, razvojni načrt itd. Na sistemski ravni pa bi vključitev trajnostnega razvoja v kurikulum omogočila integracijo konceptov trajnostnega razvoja v vsakodnevno poučevanje. Če je potrebno, lahko šola spremeni ali dopolni svoje pravilnike tako, da vključi smernice, ki spodbujajo trajnostne prakse v šolskem okolju, ter določi merila za spremljanje napredka in uspešnosti trajnostnih prizadevanj. S tem pomembnim korakom priložnost biti bolj trajosten postane odgovornost vseh deležnikov VIZ.

6. KORAK

IZVEDBA AKCIJSKEGA NAČRTA

Izvedba akcijskega načrta zahteva premišljeno in organizirano ravnanje. Najprej morajo vsi razumeti cilje, ukrepe in/ali dejavnosti ter poznati pričakovane rezultate akcijskega načrta, hkrati pa morajo biti jasno določene naloge in pristojnosti vseh akterjev. Vsaki dejavnosti je treba določiti časovne roke za izvedbo ter s tem omogočiti sledenje

napredka in ohranjanje odgovornosti. Potrebni so redno spremljanje izvajanja akcijskega načrta ter posledično ustrezna prožnost in prilagodljivost. Prilagodljivost je nujna in nenehno prisotna oblika delovanja VIZ v vseh fazah uvajanja ukrepov za trajnostni razvoj. Ne smemo pozabiti niti na redno poročanje o napredku in doseženih rezultatih, kar omogoča transparentnost ter spodbuja podporo in sodelovanje.

7. KORAK

REDNA SAMOEVALVACIJA

Samoevalvacija ima pomembno vlogo na osebnem, izobraževalnem in poklicnem področju ter v okviru organizacij. Samoevalvacija vam pomaga bolje razumeti vaše močne in šibke strani, vrednote, cilje in ambicije. To vam omogoča, da bolje usmerite svoje napore in odločitve. Z identifikacijo področij, na katerih se lahko izboljšate, in razvojem novih trajnostnih praks lahko dosežete svoje cilje. **Samoevalvacija ni enkratna dejavnost, temveč kontinuiran proces.** S prepoznavanjem svojih potreb in ciljev ter nenehnim trudom za izboljšave lahko dosežete svoj največji potencial in prispevate k boljši kakovosti življenja in dela.

Samoevalvacijo je priporočljivo izvesti najmanj enkrat letno v obdobju pred pripravo letnega delovnega načrta. Prav tako so rezultati samoevalvacije lahko samostojno poglavje v Letnem poročilu o delu šole.

8. KORAK

NAČRTOVANJE IZBOLJŠAV

Na poti šole v smeri trajnostnosti je treba ozavestiti dejstvo, da imajo spremembe, ki jih uvede šola v smeri trajnostnega razvoja, potencial za dolgoročen vpliv na okolje, družbo in gospodarstvo, zato je načrtovanje izboljšav, po katerih se izkaže potreba, še kako pomembno. Prav tako pa je pomembno tudi nenehno oziranje za novostmi in prepoznavanje področij, dejavnosti, ki bi lahko bile uvedene kot naslednja izboljšava v šoli. Od njih nima koristi le šola, njeni zaposleni in učeči se, temveč tudi širša skupnost.

4. 2. Kako navdušiti mlade za sodelovanje v prizadevanjih za trajnostni razvoj?

Če želimo mlade navdušiti za sodelovanje v prizadevanjih za trajnostni razvoj, se moramo domisliti načinov in poti, ki so jim blizu. Ob vključevanju tem trajnostnega razvoja v šolske programe, delavnice in obšolske dejavnosti ter s primeri iz resničnega življenja in študijami primerov, ki poudarjajo pomen in vpliv trajnostnega razvoja, lahko ti koncepti postanejo bolj oprijemljivi in razumljivi.

Tako praktične izkušnje, kot so na primer **skupni projekti**, vrtnarjenje, programi recikliranja ali pobude za trajnostno gradnjo, mladim posameznikom omogočajo, da iz prve roke vidijo oprijemljive rezultate trajnostnih ukrepov. **Uporaba družbenih medijev**, videoposnetkov, aplikacij in interaktivnih platform lahko učinkovito prikaže pomen trajnosti, uvajanje iger, izzivov ali tekmovanj, osredotočenih na trajnostni razvoj, pa lahko učni proces naredi prijeten, hkrati pa budi tekmovalni duh, ki spodbuja sodelovanje.

Izjemno pomembno je **spodbujanje aktivnega sodelovanja in zagotavljanje njihovega glasu v procesih odločanja**, povezanih s trajnostnim razvojem. Z ustanavljanjem pobud, klubov ali svetov, ki jih vodijo mladi in so posvečeni trajnostnemu razvoju v šolah ali skupnostih, se jim omogoči, da prevzamejo odgovornost za takšne pobude. Tudi zgodbe o uspehu mladih zagovornikov trajnostnega razvoja ali mentorjev, ki služijo kot vzorniki, lahko pomembno vplivajo na stališča in dejanja mladih, saj imata **vpliv vrstnikov in mentorstvo** ključno vlogo pri spodbujanju pozitivnih sprememb. Hkrati sodelovanje z lokalnimi organizacijami, podjetji ali nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s trajnostnim razvojem, zagotavlja **priložnosti za mreženje**, ki mlade posameznike seznanjajo z različnimi pogledi in pobudami.

Če postane trajnostni razvoj razumljiv, uporaben ter usklajen z njihovimi vrednotami in interesi, obstaja večja verjetnost, da se bodo mladi aktivno vključili v trajnostne prakse in jih sprejeli kot sestavni del svojega življenja.

Vir: Gimnazija in srednja šola Kočevje

5. SAMOEVALVACIJSKI VPRAŠALNIK

Samoevalvacijski vprašalnik (v Prilogi I) je strukturiran po področjih, ki smo jih opredelili v poglavju KAJ? Področja si sistematično sledijo od splošnih k posamičnim in ne pomenijo nujno tudi kronološke razvrstitve. Področjem sledi eden ali več kriterijev, v okviru katerih je napisanih nekaj trditev, ki so oblikovane tako, da lahko nanje odgovorite z DA (trditev drži) ali NE (trditev ne drži).

Več kot je odgovorov z DA, dlje je VIZ prišel na poti do trajnostne šole. Če je večina odgovorov NE, pomeni, da je VIZ šele na začetku poti ... Več napotkov, kako se lotiti prvih korakov, najdete v poglavju Kako?

Samoevalvacijski vprašalnik vam bo ponudil celovit vpogled v trenutno stanje na vaši šoli. Preverili boste, kje na poti ste trenutno in kakšne imate možnosti, da bi se v čim krajšem času približali cilju.

Vseh trditev je 158.

- Če ste zbrali manj kot 20 odgovorov DA, je pred vami še dolga pot.
- Če ste zbrali vsaj 50 odgovorov DA, so prvi začetki že za vami.
- Če ste zbrali vsaj 80 odgovorov DA, ste prehodili že polovico poti.
- Če ste zbrali več kot 120 odgovorov DA, hojo po poti do trajnostne šole že dobro obvladate.
- Če ste zbrali več kot 150 odgovorov DA, ste že blizu cilja in s svojimi praksami lahko ohrabrite tudi druge potnike, ki so z vami na tej isti poti do trajnostne šole.

Ker je samoevalvacijski vprašalnik s 158 trditvami obsežen in zelo poglobljen, je najbolje, da ga kar začnete izpolnjevati.

Veliko uspeha!

6. LITERATURA IN VIRI

- BREITING, Soren; MAYER, Michaela; MOGENSEN, Finn (2008). Kriteriji kakovosti za šole, ki vzgajajo in izobražujejo za trajnostni razvoj. Vodnik za dvig kvalitete vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- BRKOVIC, Marta (2013). Sustainable schools as the 'third teacher': Creating a design framework for sustainable schools in Serbia, learning from practices in England, Germany, and Spain. PhD Thesis. University of Sheffield.
- KAVKA GOBBO, Živa et al. (2023). Prispevki za razumevanje trajnostnosti na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja: zbornik. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje. <https://cpi.si/wp-content/uploads/2024/03/Zbornik-VSE.pdf>, pridobljeno marec 2024.
- KOPRIVEC, Ljudmila; ZBAŠNIK-SENEGAČNIK, Martina (2023). Trajnostna šola kot prizorišče za okoljsko vzgojo. Igra ustvarjalnosti = Creativity game [Elektronski vir]: teorija in praksa urejanja prostora; theory and practice of spatial planning, št. 11.
- KOSTOVIČ-VRANJEŠ, Vesna; BIJELIĆ, Ines (2012). Projekti študentov v izobraževanju za trajnostni razvoj na začetku izobraževanja. Ekološka in etična zavest skozi edukacijski odnos do družbe in narave / Duh, Matjaž (ur.). Maribor: Rakičan: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru; Raziskovalno Izobraževalno Središče Dvorec Rakičan.
- KOSTOVIČ-VRANJEŠ, Vesna; BULIĆ, Mila (2013). Izobraževanje za zdrav in trajnostni svet. Okoljsko izobraževanje za 21. stoletje / Duh, M. (ur.). Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.
- IVANČIČ, Liljana (2015). Trajnostni razvoj, izobraževalni management in kakovost. Koper: Zbornik 12. festivala raziskovanja ekonomije in managementa. <https://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-185-4/prispevki/004.pdf>, pridobljeno december 2023.
- LEICHT A., HEISS J., Won, J. B. (2018). Issues and trends in education for sustainable development. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261445>, pridobljeno december 2023.
- PICIGA, D. et al. (2023). Konceptualizacija VITR z umestitvijo tematike podnebnih sprememb. Ljubljana. ZRSS, https://pcv.si/wp-content/uploads/2023/11/Konceptualizacija_VITR.pdf, pridobljeno december 2023.
- Priporočilo Sveta o učenju za okoljsko trajnostnost (2022), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0011&from=EN>, pridobljeno december 2023.
- POŽARNIK MARENTIČ, Barica (2022). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj-izkušnje, dileme in perspektive. Journal of Contemporary Educational Studies/Sodobna pedagogika. 2022 - 73. Št. 2.
- OŽEK, Natalija (2009). Jabolko v šoli in trajnostni razvoj. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- SEDMAK, Suzana (ur.) (2009). Danes za jutri: razmišljanja o vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj. Koper: Fakulteta za management.
- TATKOVIČ, Nevenka (2010). Trajnostni razvoj v kontekstu izobraževanja. Okolje kot edukacijska vrednota / Duh, Matjaž (ur.). Murska Sobota: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru; Raziskovalno Izobraževalno Središče Dvorec Rakičan.
- TORKAR, G. (2010). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj: slike in predmeti: komplet za aktivno učenje in poučevanje, teoretični del = Education for sustainable development: images and objects: toolkit for active learning and teaching, theoretical part. Trajnostni razvoj v šoli in vrtcu. 4(1), 33-42.
- UNESCO (2022). Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj: kažipot. Slovenska nacionalna komisija za UNESCO. https://www.zrss.si/pdf/VITR_za_2030.pdf, pridobljeno december 2023.
- ZORC, Mitja; ZBAŠNIK-SENEGAČNIK, Martina; GREGORSKI, Mojca (2023). Oblikovanje smernic kakovostne zasnove sodobne šolske arhitekture s ciljem podpore celovitemu trajnostnemu načinu življenja in dela v šoli. Igra ustvarjalnosti = Creativity game [Elektronski vir]: teorija in praksa urejanja prostora; theory and practice of spatial planning, št. 11.

Viri fotografij:

- Biotehniški center Naklo, Srednja šola
- Biotehniški izobraževalni center Ljubljana, Živilska in naravovarstvena šola
- Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer
- Gimnazija in srednja šola Kočevje
- Gimnazija Jurija Vege Idrija
- Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma, Kmetijska šola Grm in biotehniška gimnazij
- Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor
- Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna
- Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor
- Srednja šola za gostinstvo in turizem Celje
- Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje
- Šolski center Celje, Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije
- Šolski center Ptuj, Šola za ekonomijo, turizem in kmetijstvo
- Šolski center Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo
- Šolski center Velenje, Elektro in računalniška šola

PRILOGA I

SAMOEVALVACIJSKI VPRAŠALNIK

Področje: ŠOLSKA DOKUMENTACIJA IN ŠOLSKI ORGANI					
KRITERIJ	Zap. št.	TRDITVE ZA SAMOEVALVACIJO	DA	NE	OPOMBE
			DA	NE	
1. Vizija in poslanstvo vzgojno-izobraževalnega zavoda (v nadaljevanju VIZ) sta usmerjena k uresničevanju načel in ciljev vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (v nadaljevanju VITR).	1	Pojem trajnostnosti imamo izrecno zapisan v viziji organizacije VIZ.			
	2	Pojem trajnostnosti imamo izrecno zapisan v poslanstvu organizacije VIZ.			
	3	Načrtujemo zapis trajnostnosti v vizijo ali poslanstvo organizacije VIZ.			
	4	Na spletnih straneh redno objavljamo podatke o dejavnostih za trajnostni razvoj, v katere je vpet VIZ.			
	5	Svet zavoda obveščamo o ukrepih za trajnostni razvoj v VIZ in o njihovih rezultatih.			
	6	Na sejah sveta staršev razpravljamo o trajnostnih vsebinah.			
	7	Na pedagoških konferencah razpravljamo o trajnostnih vsebinah.			
	8	V strokovnih aktivih razpravljamo o trajnostnih vsebinah in načrtujemo dejavnosti.			
			DA	NE	
2. V šolski dokumentaciji (LDN, šolska pravila, šolski red, drugi pravilniki itd.) ima VIZ opredeljene naloge in aktivnosti za uresničevanje načel in ciljev VITR, ki jih načrtujejo oziroma predlagajo vsi deležniki VIZ (strokovni delavci - strokovni aktivni, drugi zaposleni, PUZ, OUZ, šolski sklad, svet zavoda, svet staršev, socialni partnerji itd.).	1	Naloge in dejavnosti, opredeljene v letošnjem letnem delovnem načrtu VIZ, vključujejo uresničevanje načel in ciljev VITR.			
	2	V letošnjem LDN imamo predvideno evalvacijo nalog z vidika VITR.			
	3	V LDN imamo predvidene naloge in dejavnosti za doseganje okoljskih ciljev trajnostnega razvoja.			
	4	V LDN imamo predvidene naloge in dejavnosti za doseganje gospodarskih ciljev trajnostnega razvoja.			
	5	V LDN imamo predvidene naloge in dejavnosti za doseganje družbenih ciljev trajnostnega razvoja.			
	6	V LDN imamo predvidene načine motivacije deležnikov za udeležanje trajnostnega razvoja.			
	7	Vsi zaposleni imamo možnost sodelovati pri oblikovanju načrta trajnostnega razvoja VIZ.			
	8	V šolskih pravilih imamo določilo o trajnostnem razvoju.			
	9	Svet VIZ obravnava vprašanja o prispevku šole k trajnostnemu razvoju.			
	10	Starši sodelujejo pri izbiranju tem in načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnosti.			
	11	Šolski jedilnik je usklajen z načeli zdrave prehrane.			

Področje: ŠOLSKA SKUPINA ZA VITR					
			DA	NE	
3. V VIZ deluje skupina za uresničevanje vizije in poslanstva VIZ ter ciljev in načel VITR.	1	V VIZ deluje skupina za uresničevanje vizije, poslanstva, ciljev in načel VITR (v nadaljevanju: skupina za VITR).			
	2	Skupina za VITR ima letni načrt dela.			

	3	Skupina za VITR se sestaja večkrat letno.			
	4	Skupina za VITR ima postavljene kazalnike za spremljanje napredka trajnostnega delovanja VIZ.			
	5	Skupina za VITR zbira in obravnava pobude za trajnostno delovanje.			
	6	Skupina za VITR spodbuja učeče se k sodelovanju.			
	7	Skupina za VITR spodbuja zaposlene k sodelovanju.			
	8	V VIZ spodbujamo učeče se, zaposlene in javnost k trajnostni mobilnosti (pešačenje, kolesarjenje, uporaba javnega prevoza).			
	9	V VIZ spodbujamo učeče se, zaposlene in javnost k zdravemu prehranjevanju.			
	10	V VIZ spodbujamo učeče se, zaposlene in javnost, da skrbijo za dovolj gibanja.			
	11	V VIZ spodbujamo učeče se, zaposlene in javnost, da skrbijo za duševno zdravje in naslavljajo vprašanja odvisnosti.			

Področje: **NALOŽBE V VARSTVO OKOLJA**

			DA	NE	
4. VIZ je v zadnjih letih okrepil investicije v varstvo okolja (npr. ogrevanje in prezračevanje, izolacija in okna, vozila, električna samooskrba, nakup/gradnja/obnova stavbe, menjava cevi in oblog, voda in odpadki itd.).	1	V VIZ smo v zadnjih dveh letih izvedli investicije v varstvo okolja oziroma investicije za podporo trajnostnemu razvoju.			
	2	V zadnjih dveh letih smo vložili skupaj več kot 50.000 EUR v investicije v varstvo okolja oziroma za podporo trajnostnega razvoja.			
	3	Imamo energetska izkaznica stavbe VIZ.			
	4	Imamo urejeno izolacijo stavbe in energetska učinkovita okna.			
	5	VIZ je samooskrben z električno energijo.			
	6	Imamo šolski vrt in/ali čebelnjak in/ali kompostnike.			
	7	Imamo učilnico na prostem.			
	8	Načrtujemo obnovo stavb in prostorov v skladu s smernicami za trajnostno obnovo.			
	9	V zadnjih letih smo zamenjali dotrajane cevi in obloge za cevi centralnega ogrevanja.			

Področje: **UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE RABE IN POTROŠNJE**

			DA	NE	
5. VIZ izvaja ukrepe za zmanjševanje stroškov obratovanja (poraba energije, vode itd.).	1	Izvajamo ukrepe za zmanjševanje stroškov obratovanja na področju porabe električne energije.			
	2	Izvajamo ukrepe za zmanjševanje stroškov obratovanja na področju porabe energije za ogrevanje.			
	3	Izvajamo ukrepe za zmanjševanje stroškov obratovanja na področju porabe pitne vode.			
	4	Izvajamo ukrepe ozaveščanja učečih se/učiteljev na področju varčevanja z električno energijo.			
	5	Izvajamo ukrepe ozaveščanja učečih se/učiteljev na področju varčevanja z vodo.			
	6	Izvajamo ukrepe ozaveščanja učečih se/učiteljev na področju varčevanja s toplotno energijo in pravilnega zračenja prostorov.			

	7	V zadnjih dveh letih spremljamo količinsko porabo (pitne vode, električne energije, toplote).			
	8	V izvajanje ukrepov zmanjševanja stroškov porabe vključujemo učeče se.			
			DA	NE	
6. VIZ izvaja ukrepe za zmanjševanje različnih vrst odpadkov in njihovo ponovno uporabo/reciklažo (npr. embalaže, odvečne hrane, tekstila, papirja, elektronskih naprav).	1	Izvajamo ukrepe za zmanjševanje različnih vrst odpadkov in za njihovo ponovno uporabo in/ali recikliranje.			
	2	Zbiramo star papir.			
	3	Zbiramo star tekstil.			
	4	Zbiramo odslužene elektronske in električne naprave.			
	5	Zbiramo embalažo za ponovno uporabo v okviru dejavnosti VIZ.			
	6	Vzpostavljen imamo sistem trajnostnega ravnanja z odpadki.			
	7	V vseh prostorih imamo vzpostavljeno ločeno zbiranje odpadkov.			
	8	Vzpostavljeno imamo ločeno zbiranje nevarnih odpadkov – barve.			
	9	Vzpostavljeno imamo ločeno zbiranje nevarnih odpadkov – motorna/čistilna olja.			
	10	Vzpostavljeno imamo ločeno zbiranje nevarnih odpadkov – FFS (fitofarmaceutvska sredstva).			
	11	Vzpostavljeno imamo ločeno zbiranje nevarnih odpadkov – kemikalije/zdravila.			
	12	Vzpostavljeno imamo ločeno zbiranje nevarnih odpadkov – rabljeni tonerji in kartuše.			
	13	V ločenih zabojnikih zbiramo odpadne baterije.			
	14	Skrbimo za zmanjševanje količin odpadne hrane.			
	15	Uvedene imamo ukrepe/priporočila za zmanjšanje papirnega poslovanja.			
	16	Pri javnem naročanju uporabljamo kriterije trajnostnega ravnanja dobavitelja oziroma trajnostnih lastnosti izdelkov ali storitev.			

Področje: USPOSABLJANJA STROKOVNIH DELAVCEV

			DA	NE	
7. Strokovni delavci VIZ se udeležujejo usposabljanj na temo VITR in podnebnih sprememb	1	Strokovni delavci se udeležujejo usposabljanj na temo trajnostnega razvoja.			
	2	Strokovni delavci se udeležujejo usposabljanj na temo podnebnih sprememb.			
	3	V zadnjih dveh letih se je več kot četrtnina zaposlenih udeležila vsaj enega usposabljanja na temo trajnostnega razvoja.			
	4	V zadnjih dveh letih se je več kot četrtnina zaposlenih udeležila vsaj enega usposabljanja na temo podnebnih sprememb.			
	5	Udeležba na usposabljanjih na temo podnebnih sprememb pri strokovnih delavcih narašča.			
	6	Udeležba na usposabljanjih na temo trajnostnega razvoja pri strokovnih delavcih narašča.			
	7	Strokovni delavci, ki so se udeležili usposabljanj na temo podnebnih sprememb, diseminirajo svoje znanje na pedagoških konferencah.			

	8	Strokovni delavci, ki so se udeležili usposabljanj na temo trajnostnega razvoja, diseminirajo svoje znanje na pedagoških konferencah.			
	9	Strokovni delavci se izobražujejo na področju aktivnega državljanstva.			
	10	Strokovni delavci se izobražujejo na področju mehkih veščin.			
	11	Vsaj en strokovni delavec je javno objavil članek ali javno predstavil referat o trajnostnem razvoju/ podnebnih spremembah v zadnjih dveh letih.			

Področje: VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PROCES					
			DA	NE	
8. VITR je sestavni del vzgojno-izobraževalnega procesa v VIZ.	1	Izvajamo dejavnosti VITR v okviru splošnoizobraževalnih predmetov.			
	2	Izvajamo dejavnosti VITR v okviru strokovnih modulov.			
	3	Izvajamo dejavnosti VITR v okviru odprtega kurikula.			
	4	Izvajamo dejavnosti VITR v okviru praktičnega usposabljanja z delom.			
	5	Izvajamo dejavnosti VITR v okviru interesnih dejavnosti.			
	6	Strokovni aktivni v načrtu dela za šolsko leto predvidijo obravnavo vsebin trajnostnega razvoja.			
	7	Strokovni delavci ocenjujejo znanje o trajnostnem razvoju v okviru učnih vsebin.			
	8	Imamo strokovni modul o trajnostnem razvoju v okviru odprtega kurikula.			
	9	Za ekskurzije uporabljamo sredstva javnega prevoza, kjer so na voljo.			
	10	Spodbujamo učeče se k nenasilni komunikaciji.			
	11	Spremljamo, koliko delodajalci, ki izvajajo PUD, skrbijo za trajnostni razvoj.			
	12	Učeči se v poročilih o delovni praksi poročajo o prizadevanju delodajalca za doseganje ciljev trajnostnega razvoja.			
	13	Pri izvajanju praktičnega izobraževanja upoštevamo načela in cilje VITR.			
	14	Učeči se imajo obvezne izbirne vsebine na temo trajnostnega razvoja.			
	15	Vsebine trajnostnega razvoja so vključene v okviru aktivnega državljanstva.			
	16	Učeči se pri vsaj enem strokovnem modulu poslušajo vsebine o škodljivih posledicah potrošništva.			
	17	Pri organiziranju strokovnih ekskurzij se izbirajo bolj trajnostne oblike in načini prevoza.			
	18	Organiziramo dogodke skladno s smernicami za trajnostno organizacijo dogodkov.			
	19	Izvajamo dejavnosti, ki so izrecno organizirane za promocijo našega trajnostnega delovanja.			
	20	Organiziramo izmenjavo oblačil in drugih izdelkov iz tekstila med učečimi se/učitelji (second hand).			
	21	Lokalna društva sodelujejo pri izbiranju tem in načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnosti.			
	22	Delodajalci, ki izvajajo praktično usposabljanje z delom (PUD), sodelujejo pri izbiranju tem in načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnosti.			

Področje: UČILA IN UČNI PRIPOMOČKI					
			DA	NE	
9. Za uresničevanje ciljev in vsebin ter izvajanje dejavnosti VITR/ciljev podnebnih politik ima VIZ pripravljena učila in učne pripomočke.	1	Pripravljena imamo lastna učila in učne pripomočke za izvajanje vsebin VITR.			
	2	Naša učila in učni pripomočki pripomorejo k uresničevanju ciljev in vsebin ter izvajanju dejavnosti VITR.			
	3	V pripravo učil in učnih pripomočkov za izvajanje dejavnosti VITR so vključeni tudi učeči se.			
	4	Učitelji imajo interno gradivo pri posameznih predmetih ali strokovnih modulih, namenjeno vsebinam trajnostnega razvoja.			
	5	Učitelji pri posameznih predmetih in strokovnih modulih uporabljajo učila z vsebinami trajnostnega razvoja.			
	6	Učitelji imajo elektronsko gradivo z vsebinami trajnostnega razvoja.			
	7	Strokovni aktivni načrtujejo izdelavo učil z vsebinami trajnostnega razvoja v naslednjih dveh letih.			
	8	Učitelji menijo, da imajo na voljo dovolj gradiv o trajnostnem razvoju.			
	9	Imamo učila na temo podnebnih sprememb.			
	10	Imamo učila o ogljičnem in/ali ekološkem odtisu.			
	11	Imamo učila o krožnem gospodarstvu.			

Področje: IZZIVI LOKALNEGA IN ŠIRŠEGA OKOLJA					
			DA	NE	
10. VIZ prepozna izzive lokalnega in širšega okolja, ki spodbujajo k načrtovanju dejavnosti na področju VITR.	1	Prepoznavamo izzive lokalnega okolja, ki nas spodbudijo k načrtovanju dejavnosti na področju VITR.			
	2	Načrtujemo in izvajamo dejavnosti za ozaveščanje javnosti in domačega okolja o trajnostnem razvoju in uresničevanju podnebnih ciljev.			
	3	Sodelujemo pri čistilni akciji domačega kraja vsaj enkrat v letu.			
	4	V procesu vzgoje in izobraževanja spodbujamo pobude za uresničevanje podnebnih ciljev.			
	5	Pomagamo pri načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnega razvoja v lokalnem okolju.			
	6	Vključujemo se v organizacijo dejavnosti na področju trajnostnega razvoja v širšem okolju.			
	7	Učeči se sodelujejo pri odstranjevanju invazivnih vrst rastlin iz lokalnega okolja.			
	8	Sodelujemo z lokalno skupnostjo na področju trajnostnega razvoja in uresničevanja podnebnih ciljev.			
	9	Organiziramo dogodke za javnost s tematiko trajnostnih vsebin in podnebnih ciljev.			
	10	Na roditeljskih sestankih se omenjajo vsebine trajnostne naravnosti VIZ.			
	11	Skupaj s starši obravnavamo vprašanja zdravega življenjskega sloga.			
	12	Skupaj s starši obravnavamo vprašanja pravičnega življenjskega sloga.			
	13	Imamo sklenjene dogovore o dobavi hrane z lokalnimi ponudniki.			

	14	Občina sodeluje pri izbiranju tem in načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnosti.			
	15	Občina nas spodbuja k vključevanju v svoje dejavnosti.			
	16	Sodelujemo pri projektih s komunalnim podjetjem.			
	17	V svojem okolju poznamo in sodelujemo z najmanj petimi ustanovami ali društvi, ki se ukvarjajo s problemi trajnostnega razvoja in uresničevanja podnebnih ciljev.			
	18	Organiziramo najmanj tri prireditve letno za šolski okoliš, ki so usmerjene v trajnostni razvoj.			
	19	Sodelujemo pri projektih z različnimi organizacijami s področja trajnostnega razvoja.			
	20	Sodelujemo z lokalnimi mediji.			
			DA	NE	
11. VIZ je/je bil vključen v projekte s področja VITR.	1	Bili smo že vključeni v projekt s področja VITR/ trajnostnega razvoja/ podnebnih ciljev.			
	2	V zadnjih dveh letih smo bili vključeni v več kot tri projekte s področja VITR/ podnebnih ciljev.			
	3	Letos smo vključeni v mednarodne projekte VITR.			
	4	Letos vodimo lastne projekte VITR.			
			DA	NE	
12. VIZ je vključen v širše mreže s področja VITR (na primer Ekošola, Unescova mreža, mreža za KUV (kulturno-umetnostna vzgoja), Zdrava šola, organizacija ali drugo).	1	Vključeni smo v Ekošolo.			
	2	Vključeni smo v Unescovo mrežo.			
	3	Vključeni smo v mrežo za KUV.			
	4	Vključeni smo v projekt Zdrava šola.			
	5	Vključeni smo v projekt Šolski ekovrt.			
	6	Vključeni smo v projekt Munera 3.			
	7	Vključeni smo v projekt eTwinning.			
	8	Smo člani mreže skupnosti šol.			
	9	Vodimo dejavnosti na področju trajnostnega razvoja enakovredno po vseh treh njegovih stebrih (okoljskem, družbenem in gospodarskem).			
	10	Menimo, da bi bila v okviru združenja ravnateljev nujna razprava o trajnostnem razvoju v šolah.			

Področje: AKTIVNOST UČEČIH SE IN NJIHOVI INTERESI					
			DA	NE	
13. V VIZ učeči se sodelujejo pri izbiranju tem in načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnosti.	1	Načrtujemo in izvajamo dejavnosti, s katerimi želimo učeče se motivirati za trajnostno delovanje.			
	2	Učeče se spodbujamo oziroma imajo možnost sodelovati pri izbiri tem in načrtovanju dejavnosti na področju trajnostnosti.			
	3	V VIZ aktivno deluje dijaška skupnost.			
	4	V VIZ deluje medvrstniški mediator.			
	5	Imamo nabiralnik/e-nabiralnik za zbiranje pobud učečih se in drugih zainteresiranih.			
	6	V preteklih dveh letih je bila realizirana vsaj ena pobuda za trajnostno delovanje VIZ.			
	7	Nagrajujemo učeče se, ki delujejo trajnostno.			

Področje: PREDVIDEVANJE IN NAČRTOVANJE ZA NADALJNI RAZVOJ					
			DA	NE	
14. VIZ želi okrepiti ukrepe in dejavnosti, s katerimi bo še dodatno podprl zagotavljanje trajnosti in uresničevanje ciljev podnebnih politik.	1	Zavezali se bomo vsako šolsko leto uvesti najmanj tri novosti (iz nabora priporočil) za nadgradnjo ukrepov in dejavnosti za zagotavljanje trajnosti in uresničevanje podnebnih ciljev.			
	2	Obdržali oziroma vrednotili in optimizirali/spreminjali bomo že obstoječe ukrepe ali se, z drugimi besedami, trudili za stalen proces dopolnjevanja, spreminjanja in razvoja.			
	3	Načrtujemo nadaljnje projekte o uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja.			
	4	Načrtujemo in izvajamo ponavljajoče se dejavnosti s področja trajnostnega razvoja.			
	5	Načrtujemo nadaljnjo motivacijo učečih se.			
	6	Načrtujemo nadaljnjo motivacijo sodelavcev.			
	7	Vsako leto evalviramo svoje dejavnosti na področju VITR in poročilo vključimo v letopis.			
	8	Zaznali smo rezultate svojega preteklega trajnostnega delovanja.			
	9	Pri načrtovanju dejavnosti sledimo načelom in ciljem trajnostnega razvoja ter ciljem podnebnih politik.			
	10	V naslednjih dveh letih načrtujemo investicije v varstvo okolja.			

PRILOGA II Primeri šolskih praks

VARSTVO BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Srednja gozdarska, lesarska in zdravstvena šola Postojna

(Program: gozdar, gozdarski tehnik)

Zakaj mejice?

Vzpostavitev novih mejic in obnova obstoječih prispevata k zagotavljanju visoke ravni biotske raznovrstnosti kmetijskih gospodarstev, ohranjanju tradicionalnega in izginjajočega kulturnega vzorca slovenskega podeželja ter zagotavljanju ekosistemskih storitev, ki jih mejice nudijo:

- proizvodnja pestrega nabora dobrin (plodovi, gobe, medonosnost),
- zadrževanje vode v tleh,
- zmanjšanje erozije, vezava ogljika v tla,
- ohranjanje rodovitnosti, strukture tal in genske raznovrstnosti.

(Projekt Mejice kot podpora biotski raznolikosti)

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje

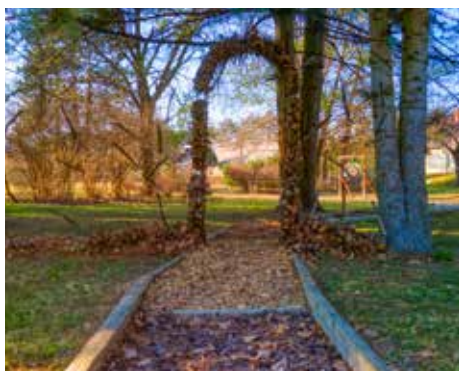
(Program: hortikulturni tehnik, vrtnar, cvetličar, aranžerski tehnik)

Izkustveno učenje v parkih

Park je učilnica na prostem, namenjen izkustvenemu učenju, spoznavanju biotske biotske raznovrstnosti in njenega pomena za življenje vseh živih bitij. Park je predvsem namenjen učečim se in učiteljem, da v njem najdejo lasten navdih za delo in ustvarjanje. Šolski park ponuja tudi učno pot za slepe in slabovidne in je prvi tovrstni park v Sloveniji.

(Šolski park ŠHVU, 70 let razvoja)

Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma

(Program: gospodar na podeželju)

Ali je degradirano okolje lahko priložnost?

Vzpostavitev učnega vrta Učakovci v degradiranem vaškem okolju z elementi samooskrbnosti, ki v prvi vrsti služi predstavitvi in ohranjanju elementov naravne in kulturne dediščine. Predstavlja tudi večnamensko točko, saj je učilnica, galerija in družabni prostor v naravi ter izhodiščna turistična točka za odkrivanje naravnih in kulturnih znamenitosti okolja.

(Projekt Program razvoja podeželja)

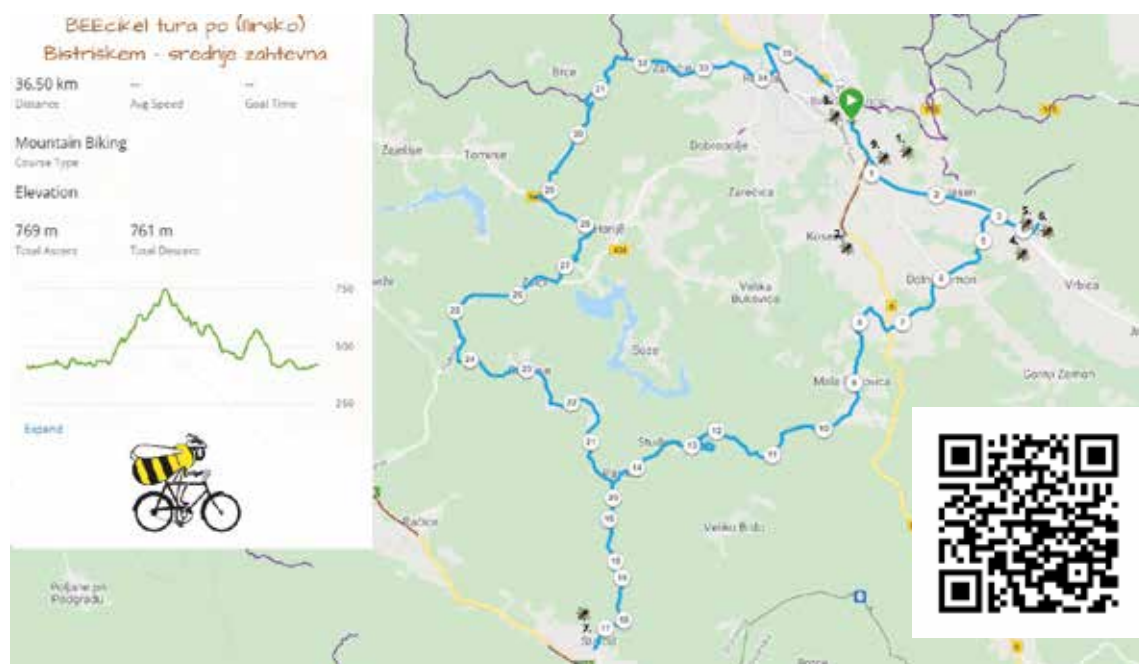
Srednja gozdarska, lesarska in zdravstvena šola

(Program: zdravstveni tehnik, bolničar, mizar, gozdar, gozdarski tehnik)

Kako čebele ohranjajo naravo?

Čebelarstvo kolesarska pot povezuje občine Pivka, Postojna in Ilirska Bistrica. Zasnovana je s ciljem, da obiskovalci spoznajo čebele in njihovo pomembno vlogo pri ohranjanju narave in zdravja. Na poti spoznajo tudi lokalne čebelarje in njihovo delo ter druge dejavnosti, povezane s čebelarstvom in apiterapijo.

(Projekt povezovanja šole z lokalnimi skupnostmi, LAS, Program razvoja podeželja)

Biotehniški center Naklo

(Program: naravovarstveni tehnik, kmetijsko podjetniški tehnik in strokovna gimnazija)

Kako tradicionalni načini življenja postanejo poslovna priložnost?

Alpska šola temelji na ciljih trajnostnega razvoja in vzpostavlja pozitiven odnos otrok do gora, gorske narave in gorskih vsebin. Dijaki pri izbirnem predmetu kmetijstvo v majhnih skupinah raziskujejo trajnostne izzive kmetijstva v Alpah. Poleg preučevanja vpliva kmetijstva na zdravje ljudi in ohranjanje okolja, odkrivajo tudi načine, kako lahko tradicionalni izdelki postanejo poslovna priložnost na podeželju. Njihov namen je ohraniti podeželje, predvsem alpski svet, ki je že poseljen.

(Projekt Alpska šola v okviru Interreg projekta YOUrALPS)

Šolski center Celje, Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije

(Program: medijski tehnik, strojni tehnik, tehnik mehatronik)

Zakaj virtualni čebelnjak?

Čebelarstva zveza je v sodelovanju s Šolskim centrom Celje in medijsko produkcijo Almedia razvila aplikacijo navidezne resničnosti. Virtualni čebelnjak je prva tovrstna aplikacija na svetu. Aplikacija popelje v navidezno resničnost dogajanja v čebelnjaku in čebeljem panju in s pomočjo moderne tehnologije se lahko vsakdo preizkusi v delu s čebeljo družino.

(Aplikacija popelje v navidezno resničnost dogajanja v čebelnjaku in čebeljem panju. S pomočjo moderne tehnologije se lahko vsakdo preizkusi v delu s čebeljo družino.)

INOVATIVNOST IN USTVARJALNOST

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

(Program: predšolska vzgoja)

Zakaj je gozd zanemarjen?

Dijaki so pripravili gledališko predstavo Palček Smetko, ki otroke seznanja z vedno aktualno tematiko – ravnanje z odpadki. Palček Smetko vestno skrbi za gozd, vsem ostalim palčkom pa za to ni preveč mar in mu pri tem ne pomagajo. Norčujejo se iz njega, ker je umazan. Zato se Smetko odloči, da gozda ne bo več čistil. Takrat ostali palčki spoznajo, da je njegovo delo izredno pomembno in se odločijo, da mu bodo odslej pomagali.

(Predstava Palček Smetko)

ŠC Ptuj; Šola za ekonomijo, turizem in kmetijstvo in ŠC Velenje; Elektro in računalniška šola

(Program: ŠC Velenje: elektrotehnik, tehnik računalništva, tehnik mehatronike, električar; ŠC Ptuj: tehnik oblikovanja, cvetličar)

Prenavljamo učilnice

V svetu množične proizvodnje in problemov onesnaževanja okolja, skupinsko notranje oblikovanje učilnic iz rabljenih kosov pohištva podpira vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj. Na ŠC Velenje (ERŠ) in ŠC Ptuj (ŠETK) so uredili učilnico, ki spodbuja kreativno učno okolje ter prispeva k varstvu okolja in ohranjanju kulturne dediščine, saj je vsa oprema iz lokalnega okolja.

(Kreativno učno okolje)

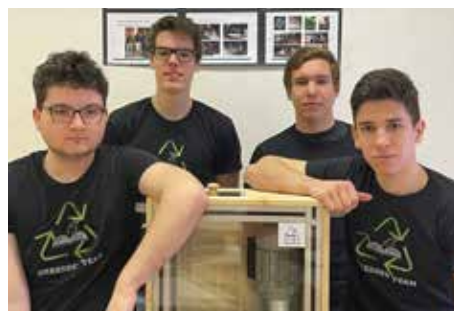
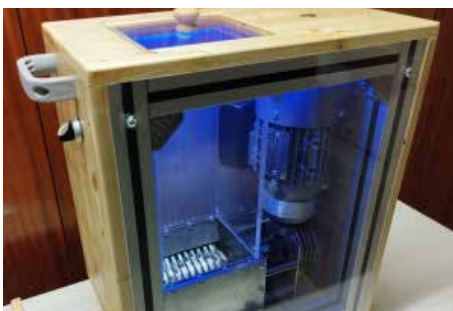
Gimnazija Jurija Vege Idrija

(Program: strojni tehnik)

Zakaj mleti embalažo?

PLASTOŽER zmelje odpadno embalažo (npr. plastenke, plastične lončke, tetrapake ipd.), s čimer za 90 % zmanjša njeno prostornino in tudi izpuste CO₂, saj mletje prihrani eno fazo predelave in zmanjša število potrebnih odvozov odpadkov. Izdelek je prenosljiv in se zlahka umesti v kuhinjski prostor. Velika prednost Plastožera je njegovo ohišje, ki ga je možno izdelati po želji kupca iz rabljenih kosov pohištva.

(Podjetniški krožek JA Slovenija)

Srednja gozdarska, lesarska in zdravstvena šola Postojna

(Program: gozdar, gozdarski tehnik)

Čemu oglarske kope?

V Postojni dijaki vsako leto izdelajo oglarsko kopo. Izdelava oglarske kope naslavlja prakse tradicionalnega pridobivanja oglja. Oglarska kopa je povezana z mnogimi vidiki trajnostnega razvoja in s kulturnim izročilom lokalnih skupnosti ter pripomore k ohranjanju kulturne in materialne tradicije. Stara obrt je v novih časih še vedno živa in obetavna, saj se oglje uporablja za potrebe različnih dejavnosti (npr. v medicini, kozmetiki, kulinariki, za izboljšanje tal, pri proizvodnji sončnih celic, izdelavi vodnih filtrov ...).

(Strokovni modul Urejanje gozdnate krajine)

ŠC Škofja Loka; Srednja šola za strojništvo

(Program: strojni tehnik)

Ali se je mogoče izogniti nevarnim plinom?

RECOLOR je barvni sprej. Njegova pločevinka je iz recikliranega materiala in namenjena za večkratno uporabo v delavnicah ali kuhinji, za amaterje ali profesionalce na področju umetnosti, v avtoličarstvu ... S to pločevinko se bistveno zmanjšata količina odpadkov in onesnaževanje zraka, saj za polnjenje uporabimo navaden zrak.

(Dijaško podjetje na tekmovanju JA Slovenija)

ŠC Škofja Loka; Srednja šola za strojništvo

(Program: strojni tehnik)

Kaj imajo skupnega stroji in človeško telo?

Strojni tehniki so dobili navodilo, da pripravijo seminarsko nalogo ali naredijo izdelek na temo človeškega telesa. Seveda je večina dijakov izbrala izdelavo izdelka. Izdelali so učne pripomočke po načrtu iz recikliranih materialov. Na slikah so različni izdelki: živalskih celic, očesa, srca, DNK, možganov in drugih.

(Makete delov človeškega telesa)

V SKUPNO DOBRO

Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor

(Program: slikopleskar-črkoslikar)

Ali poznamo veščine za ohranjanje kulturne dediščine?

Na mariborskemu gradu, kjer se nahaja Pokrajinski muzej Maribor, so bile lesene naoknice potrebne prenove. Na pomoč so priskočili slikopleskarji-črkoslikarji. Dijaki so pod mentorstvom učiteljev v šolskih delavnicah opravili obsežno in natančno delo – naoknice so očistili, odstranili staro barvo in jih restavrirali po navodilih Zavoda za spomeniško varstvo. Štirje pari naoknic so tako končani, v prihodnosti pa bodo nadaljevali s preostalimi.

Prelep grad, ki stoji v centru mesta, bo tako zasijal z novimi naoknicami, ki jih bodo dijaki še vrsto let ponosno opazovali.

(Projekt sodelovanja šole in muzeja)

Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma

(Program: naravovarstveni tehnik)

Deluj lokalno. Misli globalno?

V Sloveniji povprečno vsak prebivalec kupi 26 kg tekstila letno, kar 11 kg pa ga zavrže. Za izdelavo ene majice s kratkimi rokavi je potrebnih kar 2.700 litrov vode. Dijaki in učitelji ozaveščajo širšo javnost o ponovni uporabi tekstila na različne načine. Te aktivnosti izvajajo na sejnih, delavnicah in tudi v spletnih okoljih (predavanja).

Gimnazija in srednja šola Kočevje

(Program: ekonomski tehnik, mizar, trgovec, strojni tehnik)

Kurikul za prihodnost

Odprti kurikulum ponuja odgovor na potrebe lokalnega okolja. Ponovna uporaba in recikliranje sta danes neizogibna nuja. Dijaki v šolskih učilnicah, lesarskih in kovinarskih delavnicah delujejo v duhu ponovne uporabe, dobrodelnosti in sodelovanja s širšim okoljem. Tako nastajajo različni izdelki, kot so klopi, stoli, preproge, blazine, obeski, obešalniki ... Izdelke z veseljem uporablja lokalna skupnost: Društvo upokojencev Kočevje, Klub mladih, osnovne šole in še veliko drugih.

Biotehniški center Naklo

(Program: naravoslovni tehnik)

Mladi za mlade

Dijaki so obiskali OŠ Naklo, kjer so vsem devetošolcem predstavili obnovljive vire energije (OVE). Izvedli so pet različnih delavnic na temo delovanja OVE, njihovih prednosti in slabosti. Delavnice so pohvalili tako učenci kot njihovi učitelji. Dijaki si želijo še več takšnih aktivnosti, saj se zavedajo pomena prenašanja svojega strokovnega znanja v dobro vseh.

(Projekt Zeleni Watt)

Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor

(Program: ekonomski tehnik)

6.000.000 vprašanj!

SEŠG Maribor je bila pobudnica vseslovenskega projekta »6.000.000 ladjic za 6.000.000 žrtev« v spomin žrtvam genocidov ter današnjim žrtvam človeške ignorance najranljivejših v naši družbi. Cilj akcije je bil celo presežen, saj so zbrali več kot 6.000.000 ladjic iz odpadnega papirja. Iz vseh ustvarjenih ladjic je nastala posebna umetniška inštalacija, ki si jo je ogledalo veliko ljudi. Po končanem projektu so ladjice odpeljali na deponijo v reciklažo, denar pa je bil nato porabljen za socialno šibke.

(Vseslovenski projekt)

PRILOGA III

Kako primeri šolskih praks uresničujejo cilje trajnostnega razvoja in podnebne cilje?

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

KAKO PREK KULTURE VZGAJATI DVE GENERACIJI HKRATI?

Dijaki 3. letnika predšolske vzgoje so pripravili gledališko predstavo Palček Smetko, ki otroke seznanja z vedno aktualno tematiko – ravnanje z odpadki. Predstavo so v šolskem letu 2023/2024 zaigrali kar osemkrat. Ogledali so si jo predšolski otroci, učenci osnovnih šol in učenci osnovne šole s prilagojenim programom. Po predstavi so otroci z veseljem sodelovali pri reševanju ugank in razvrščanju odpadkov.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- ideje za predstavo so prispevali predvsem dijaki in pri tem raziskovali, kako ozaveščati o problematiki odpadkov,
- seznanjanje in ozaveščanje otrok o skrbi za okolje na zabaven in razumljiv način,
- ponekod je predstava prikazana tudi družinam otrok,
- aktivno sodelovanje otrok pri razvrščanju odpadkov – izkušnja učenje,
- izdelava scenskih rekvizitov iz rabljenih predmetov,
- šivanje kostumov iz rabljenih oblačil.

OZAVEŠČENI PREBIVALCI

MANJŠE KOLIČINE ODPADKOV

OHRANJANJE NARAVNIH VIROV
IN BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

MANJŠE EMISIJE TGP

Biotehniški center Naklo

ALI SO DVIGNJENE GREDE SAMO MODNA MUHA?

Na BC Naklo so proučili prednosti in slabosti dvignjenih gred ter se odločili za izvedbo dvignjenih gred, saj imajo te več prednosti kot slabosti. Med njimi lahko omenimo manjšo porabo zastirke (slame, folije), manj plevelnih rastlin (ker ni poti za okopavanje, ampak je za košnjo), manjšo obremenitev tal (ker ni težke strojne mehanizacije), celostno ureditev v okolici zavarovanih prostorov (rastlinjakov).

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- zmanjšanja porabe vode za zalivanje,
- zmanjšanja uporabe težke mehanizacije, manj zbita tla in manj emisij zaradi ohranjanja in povečanja ponora TGP,
- zmanjšanja količine odpadkov z obdelovalnih površin,
- spodbujanja prehranske samooskrbe,
- uporabe naravi prijaznih sredstev za pridelavo.

KAKŠEN POŠTNI NABIRALNIK IMAMO?

Dijaki različnih šolskih programov ŠC Ptuj so iz odpadnih računalniških ohišij izdelali EKO nabiralnik, kar podpira idejo in cilje krožnega gospodarstva. Pri načrtovanju poštnih nabiralnikov so se povezali z lokalnim podjetjem Talum, d. o. o. Pri predelavi ohišij osebnih računalnikov v poštne nabiralnike so si zadali cilj, da se uporabijo postopki, ki čim manj vplivajo na okolje (ročni razrez, rolanje in stiskanje pločevine, ročno piljenje ...). Vse sestavne dele nabiralnika so prilagodili tako, da se jih je dalo zakovičiti. Želeli so se izogniti postopkom varjenja in drugim postopkom spajanja.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- dijaki so raziskali problematiko nastajanja odpadkov in možne rešitve,
- v načrtovanje in izdelavo je bil vključen širok krog dijakov različnih programov,
- dijaki so pri načrtovanju in izdelavi poštnih nabiralnikov urili inovativno mišljenje,
- z uporabo odsluženih računalniških ohišij za izdelavo nabiralnikov se zmanjša količina odpadkov,
- pri izdelavi nabiralnika so bile uporabljene tehnike, ki porabijo minimalno količino energije in proizvajajo minimalne emisije TGP.

KAKO BODO PODNEBNE SPREMEMBE VPLIVALE NA NAŠO (PRE)HRANO?

Na šoli so ob svetovnem dnevu hrane izvedli dejavnost, katere osrednja tema je bila proso, ki ima odlične sposobnosti prilagajanja na podnebne spremembe, zaradi česar je še posebej uporabna kulturna rastlina v težjih in nepredvidljivih pogojih pridelave. Proso uspeva na krajih in v razmerah, ki za preostala žita niso primerne: hitra rast in kratek vegetacijski cikel, dobra odpornost proti suši, odpornost proti številnim boleznim in škodljivcem, dobra prehranska vrednost in še mnoge druge.

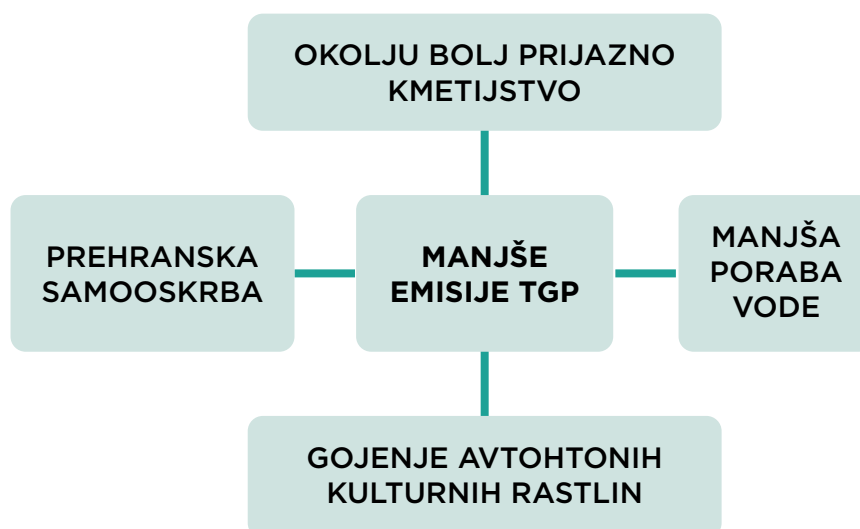
Dejavnost je podpirala medgeneracijsko sodelovanje, saj so bili vključeni tako majhni otroci kot odrasli in starostniki.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- naslavljanja vpliva živilske industrije na podnebne spremembe in obratno,
- spodbujanja manjše intenzivnosti pridelave, obdelave in gnojenja ter manjše porabe vode,
- spodbujanja prehranske samooskrbe s kulturnimi rastlinami, ki ne preobremenjujejo okolja in so lokalnega izvora,
- sodelovanja z različnimi lokalnimi skupnostmi (dom starejših, vrtec ...).

ZAKAJ MLETI EMBALAŽO?

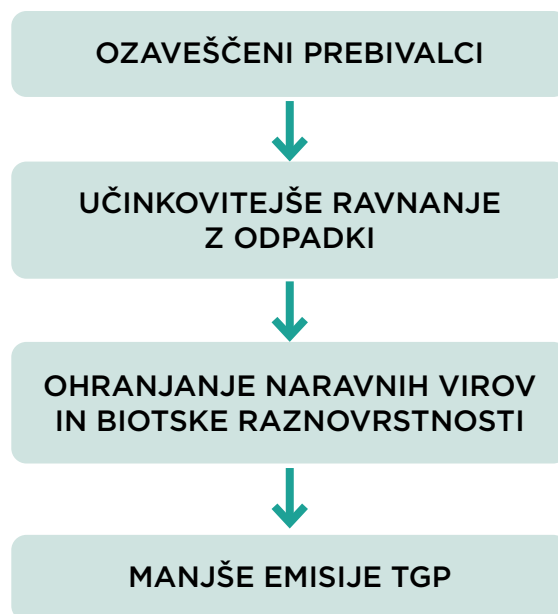
PLASTOŽER zmelje odpadno embalažo (npr. plastenke, plastične lončke, tetrapake ipd.), s čimer za 90 % zmanjša njeno prostornino in tudi izpuste CO₂, saj mletje prihrani eno fazo predelave in zmanjša število potrebnih odvozov odpadkov. Izdelek je prenosljiv, se zlahka umesti v kuhinjski prostor in je z dvema zaščitnima stikaloma varen za uporabo. Velika prednost Plastožera je njegovo ohišje, ki ga je možno izdelati po želji kupca iz rabljenih kosov pohištva.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- z uporabo PLASTOŽERA se zmanjša volumen odpadne plastične embalaže za 90 %, zaradi česar se zmanjša število potrebnih odvozov odpadkov in s tem izpusti TGP,
- PLASTOŽER nadomesti eno fazo predelave odpadkov,
- izdelek je dostopen in uporaben širši javnosti,
- spodbujanja inovativnosti pri dijakih.

Grm Novo mesto

KAKO IZVAJATI SAMOPROMOCIJO TER HKRATI OZAVEŠČATI IN IZOBRAŽEVATI?

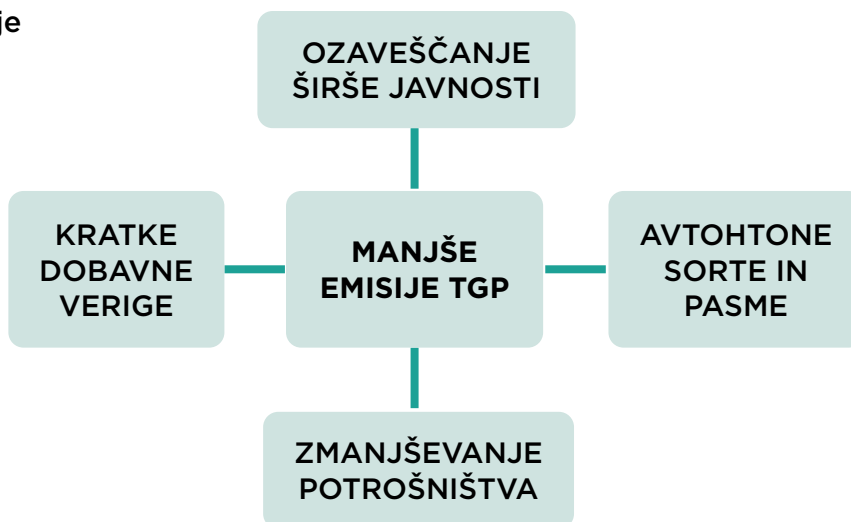
Našoli Grm Novo mesto tradicionalno izvajajo dan naravovarstva z namenom ozaveščanja širše javnosti o različnih vsebinah naravovarstva in trajnosti ter ohranjanja in spodbujanja kulturne dediščine in tradicionalnih kmetijskih praks. Tematiko prilagajajo aktualnim razmeram in življenjskim izzivom. Do zdaj so predstavili področja obnovljivih virov energije, biotske pestrosti, krožnega gospodarstva, mikroplastike, čebelarstva, konjereje in genske banke.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- ozaveščanja in izobraževanja širše javnosti, spodbujanja kratkih dobavnih verig, ohranjanja avtohtonih sort in pasem,
- skrbi za izgled krajine in varovanje narave,
- zmanjševanja potrošništva,
- promocije zelenih delovnih mest.

Gimnazija in srednja šola Kočevje

KURIKUL ZA PRIHODNOST?

Odprti kurikulum ponuja sodelovalni odgovor na potrebe lokalnega okolja. Ponovna uporaba in recikliranje sta danes neizogibna nuja.

Dijaki v šolskih učilnicah, lesarskih in kovinarskih delavnicah delujejo v duhu ponovne uporabe, dobrotelčnosti in sodelovanja s širšim okoljem. Tako nastajajo različni izdelki, kot so klopi, stoli, preproge, blazine, obeski, obešalniki ... Izdelke z veseljem uporablja lokalna skupnost: Društvo upokojencev Kočevje, Klub mladih, osnovne šole, lokalni prebivalci in še veliko drugih.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- predelave odpadnih tekstilnih izdelkov,
- ponovne uporabe ostankov, ki nastajajo v šolskih delavnicah (lesni in kovinski ostanki),
- praktičnega udejanjanja in učenja krožnega gospodarstva,
- sodelovanja s širšim okoljem in ozaveščanja.

SPREMEMBA NAMEMBNOSTI
»ODPADKOV«

MANJŠE KOLIČINE ODPADKOV

OHRANJANJE NARAVNIH VIROV
IN BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

MANJŠE EMISIJE TGP

Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor

KAKO SPODBUJATI DIJAKE K AKTIVNEMU DELOVANJU?

Na SEŠG Maribor so izvedli obogateni naravoslovni dan za 1. letnike. Mentorice so že pred dogodkom z dijaki raziskovale, kakšen ogljični odtis ima hitra moda. Ena izmed rešitev za zmanjšanje ogljičnega odtisa je tudi izmenjava oblačil. Zato so organizirali kolektivno izmenjevalnico oblačil. Dijaki so izdelali promocijski material ter povabili vse zaposlene in dijake šole k aktivnemu delovanju in sodelovanju. Na naravoslovnem dnevu so namreč izvedli več delavnic za dijake (izmenjava oblačil, učenje kvačkanja, delavnica Cilji trajnostnega razvoja, ogled Mariborske kolesarske mreže, ogled Ropotarnice).

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- aktivno sodelovanje dijakov pri raziskovanju in ozaveščanju o aktualnih temah sodobne družbe,
- dogodek ozavešča udeležence o pomembnosti ponovne uporabe in recikliranja ter prispeva k zmanjšani potrošnji tekstilnega materiala,
- dogodek povečuje ozaveščenost dijakov o podnebnih spremembah in krožnem gospodarstvu ter prispeva k cilju povečanja splošne ozaveščenosti o podnebnih vprašanjih,
- dogodek spodbuja razmislek o odgovorni potrošnji.

KAKO RAZISKOVATI IN OZAVEŠČATI O ŠKODLJIVIH VPLIVIH HITRE MODE?

Dijaki tretjega letnika izobraževalnega programa zdravstvena nega so izvedli raziskavo o škodljivih vplivih oblačil na zdravje človeka.

Raziskava se je omejila na proizvodnjo surovine (bombaž) in izdelavo majice s kratkimi rokavi. Dijaki so pod mentorstvom diplomirane oblikovalke tekstilij in oblačil, arhitektke in doktorice kemijskih znanosti pripravili vsebino za plakate, ki so jih predstavili dijakom SGLZŠ Postojna in so bili razstavljeni v sklopu dejavnosti izmenjevalnice oblačil, obutve in knjig.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- aktivnega sodelovanja dijakov pri raziskavi,
- spodbujanja bolj trajnostnih načinov pridelave bombaža, kar prispeva k manjšemu ogljičnemu odtisu,
- spodbujanja razmisleka o rabi tekstilnih barv in njihovih posledicah za okolje in zdravje delavcev,
- spodbujanja razmisleka o tem, kako izbira oblačil vpliva na okolje, zdravje delavcev in zdravje uporabnikov,
- vključevanja različnih strokovnjakov v podporo učnemu procesu.

Srednja ekonomska šola in gimnazija Maribor

ŠOLSKI ATRIJ POSTAJA SKUPNOSTNI PROSTOR

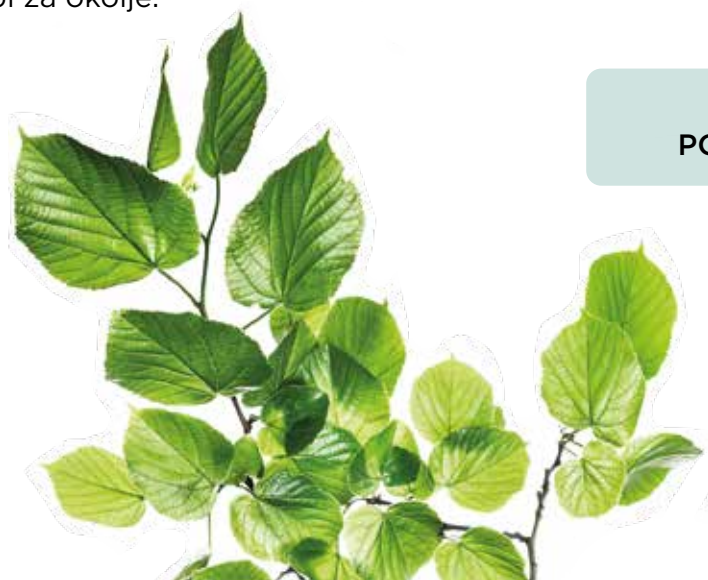
Na SEŠG Maribor so izvedli revitalizacijo šolskega atrija z namenom, da ta postane prostor druženja in boljšega stika z naravo za dijake, zaposlene in obiskovalce. Organizirali so delavnico s krajinskim arhitektom, kar je dalo ustvarjalnosti nov zagon. Z internim natečajem za pripravo projektnih rešitev so na šoli povabili dijake k soustvarjanju zelenega šolskega okolja. Izbrali so najboljše projektne rešitve dijakov in pripravili razstavo njihovih idejnih projektov v šolski avli. Dijaki so veliko del, razstavljenih v atriju, opravili sami v šolskih delavnicah pod vodstvom učiteljev. Izdelali so zahtevne opaže, vgradili armaturo, jo zalili z betonom itd.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- ozelenitve utrjenih površin za preprečevanje pregrevanja urbanih središč,
- vključevanja različnih strokovnjakov v podporo učnemu procesu,
- aktivne udeležbe dijakov pri ustvarjanju zelenega šolskega atrija,
- spodbujanja dijakov k aktivni skrbi za okolje.

OZAVEŠČENI PREBIVALCI

OZELENITEV URBANIH POVRŠIN

OHRANJANJE NARAVNIH VIROV
IN BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

PRILAGAJANJE NA
PODNEBNE SPREMEMBE

Srednja šola za gostinstvo in turizem Celje

TEDEN ALI URA ZA ZEMLJO?

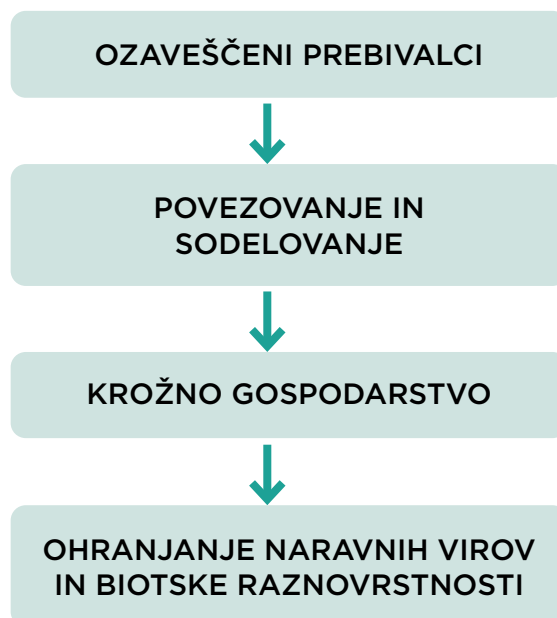
V okviru dejavnosti Teden ZA Zemljo so se dijaki dijaškega doma pogovarjali o pozitivnih in negativnih posledicah ravnanja posameznikov za okolje. S predstavniki dijakov so se dogovorili, da bo simbol aktivnosti pečena ura, ki simbolizira neustavljivo minljivost človeka in s tem tudi človeštva, a hkrati daje možnost, da začnemo bolje in na novo, ko uro obrnemo. Naredili so plakat in iz odpadnega papirja izdelali štafetno palico v obliki pečene ure. Celotna akcija se je razširila na vse oddelke šole SŠGT Celje, ki so dejavnost izvedli pod naslovom Ura ZA Zemljo.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- aktivne udeležbe dijakov in razmisleka o posledicah podnebnih sprememb na naravo, okolje in ljudi,
- skrbi za zdravo življenje in spodbujanja splošnega dobrega počutja v vseh življenjskih obdobjih,
- spodbujanja k samostojnemu in kritičnemu razmišljanju o vidikih trajnostnega razvoja,
- povezovanja z lokalnim okoljem, ozaveščanja o ravnanju z odpadki in krožnem gospodarstvu.

ZAKAJ JE VARČNO RAVNANJE ODGOVORNOST VSEH NAS?

Vedenje uporabnikov je zelo pomembno, ko gre za izboljšanje energetske učinkovitosti in zmanjšanje ogljičnega odtisa stavbe. Namen inovativne šolske dejavnosti SEM VARČEN je bil izobraziti vse uporabnike prostorov Šolskega centra Celje. V ta namen so izvedli predavanja o energetske varčnosti in pripravili plakat, ki vse uporabnike opominja na varčevanje z energijo.

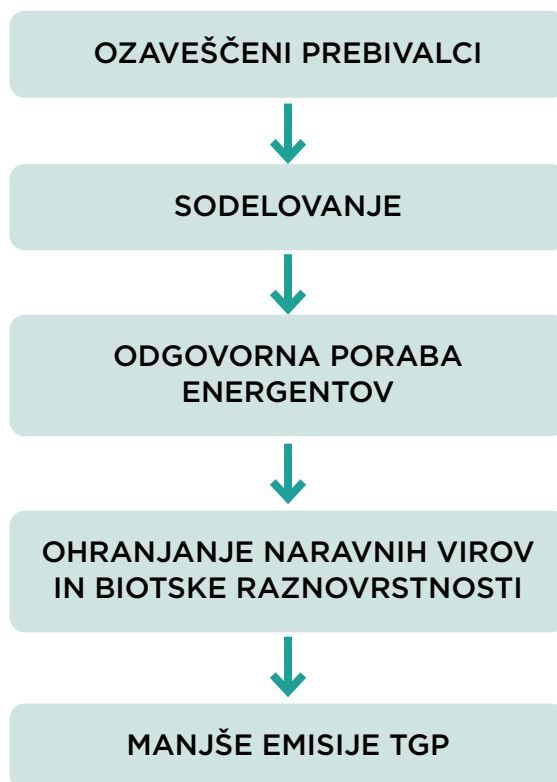
Prav tako so izvedli razredne ure na vseh oddelkih in spletno predavanje za vse zaposlene na Šolskem centru Celje.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- odgovorne porabe energentov, zmanjšanja porabe energentov,
- vključevanja vseh v izvajanje načel trajnostnega razvoja v praksi,
- zdravja in dobrega počutja vseh deležnikov v šolskem prostoru,
- zmanjšanja emisij TGP.

ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo

ZAKAJ SE POVEZOVATI Z LOKALNIMI STROKOVNIMI SLUŽBAMI?

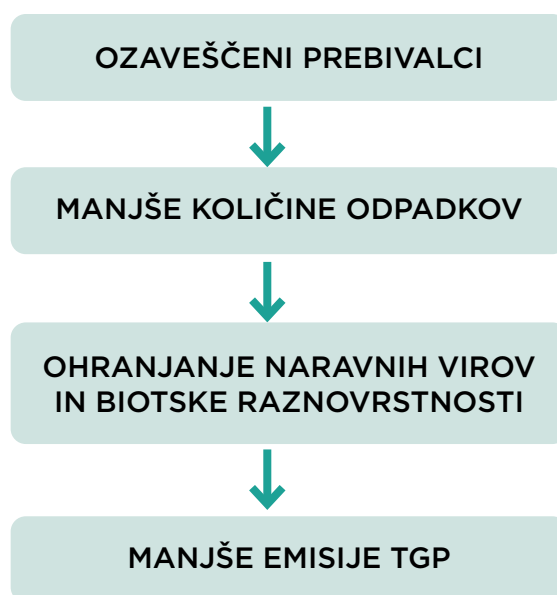
Na Šolskem centru Škofja Loka so se odločili obnoviti prostor za ločevanje nevarnih odpadkov. Pri tem so vključili lokalne strokovne službe in upoštevali njihove smernice. Prostor je obnovljen in opremljen na način, da bo omogočal ločevanje nevarnih odpadkov po pravilih, saj pravilno in skrbno ločevanje nevarnih snovi vpliva na zmanjšanje njihovega vpliva na okolje. Ob tem je pomembno ozaveščanje o pomenu ustrezne izbire izdelkov na trgu, ki upoštevajo smernice trajnostnega razvoja. Ključna sta tudi izobraževanje o pomenu zmanjšanja količine odpadkov in poudarjanje preventivnih ukrepov.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- sodelovanja dijakov pri obnovi prostora za ločeno zbiranje odpadkov,
- sodelovanja s strokovnimi službami,
- izobraževanja mladih o pomenu varovanja okolja,
- ustreznega ravnanja z odpadnimi snovmi in zmanjševanja škodljivih vplivov nevarnih snovi na zdravje ljudi in okolje,
- zmanjševanja količin odpadkov s preventivnimi ukrepi,
- ustreznega ločevanja nevarnih odpadkov, kar pripomore k zmanjšanju onesnaževanja okolja (in posredno tudi k manjšim izpustom TGP)

ŠC Velenje, Elektro in računalniška šola

KATERE SO PREDNOSTI LOKALNE HRANE?

Dijaki so sodelovali na medgeneracijskem plesnem festivalu, kjer so obiskovalcem predstavljali šolske projekte s tematiko trajnostnega razvoja. Na stojnici so med drugim ponujali zdrave jedi iz sestavin lokalnega izvora in recepte zanje. Obiskovalci so se lahko preizkusili na sobnem kolesu in ugotavljali, ali lahko s kolesarjenjem proizvedejo dovolj energije, da zaigra glasba. Pri tem pa so jim izmerili krvni tlak pred kolesarjenjem in po njem. Z dejavnostmi na festivalu so želeli obiskovalcem predstaviti vidike proizvodnje elektrike na trajnosten način in zdrav življenjski slog.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- lakota in revščina se delno lahko odpravita s poznavanjem in uporabo lokalne hrane,
- zdravje in dobro počutje lahko dosežemo z izborom lokalne hrane,
- z uporabo lokalnih proizvodov povzročamo manj onesnaženja in podpremo lokalno ekonomijo,
- medsebojna povezovanja različnih dejavnosti okrepijo znanja in dodajo novo vrednost,
- krepitev zavedanja o trajnostni proizvodnji elektrike.

Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje (ŠHVU Celje)

ŠOLSKI PARK - UČILNICA ZA VSE!

Park, ki obkroža ŠHVU Celje, je učilnica na prostem, namenjena izkustvenemu učenju, spoznavanju biotske raznovrstnosti in njenega pomena za življenje vseh živih bitij. V parku potekajo različne delavnice in predstavitve pomena biotske raznovrstnosti dijakom, študentom, vsem zaposlenim, lokalnemu okolju (učencem OŠ, društvom, slepim in slabovidnim, odraslim udeležencem izobraževanja, občanom ...) in širši javnosti. V parku potekajo tudi usposabljanja o pomenu ekološke pridelave hrane na primeru gojenja vrtnin s poudarkom na špargljih.

Dejavnost podpira cilje Agende 2030:

Dejavnost podpira podnebne cilje na način:

- izkustvenega učenja v naravi in z naravo,
- spoznavanja biotske raznovrstnosti in njenega pomena za življenje vseh živih bitij,
- učenja načel in ciljev trajnostnega razvoja v praksi,
- spoznavanja ekosistemskih storitev,
- spodbujanja spoštovanja narave in okolja.

OZAVEŠČANJE O BIOTSKI RAZNOVRSTNOSTI

IZKUSTVENO UČENJE

OHRANJANJE NARAVNIH VIROV IN BIOTSKU RAZNOVRSTNOSTI

MANJŠE EMISIJE TGP

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

CPI
CENTER RS ZA
POKLIČNO
IZOBRAŽEVANJE

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, in Evropska unija – NextGenerationEU.

